

**ZÁPADOČESKÁ
UNIVERZITA
V PLZNI**

Fakulta právnická
Katedra trestního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE
Zvláštní formy dokazování

Zpracovala: **Bc. Kateřina Kalvodová**

Vedoucí diplomové práce: **doc. JUDr. Jan Chmelík, Ph.D**

PLZEŇ 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Kateřina KALVODOVÁ**
Osobní číslo: **R18M0160P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Zvláštní formy dokazování**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Charakteristika, význam a specifika dokazování v systému kriminalistiky a trestního práva
3. Dokazování
 - Základní pojmy; Základní zásady dokazování; Dělení důkazů
4. Zvláštní formy dokazování
 - Konfrontace; Rekognice; Vyšetřovací pokus; Rekonstrukce; Prověrka na místě
5. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

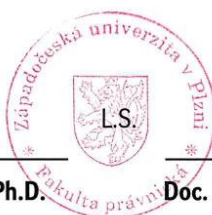
- JELÍNEK, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, 942 s. ISBN 978-80-7502-550-0
- FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T a kol.: Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 952 s. ISBN 978-80-7598-306-0
- KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J. a SUCHÁNEK, J.: Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4
- JANULKOVÁ, K. Rekognice. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-105-9.
- CHMELÍK, J. a BRUNA, E.: Dokazování v trestním řízení. Trestněprávní a kriminalistické aspekty. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2018. 225 s. ISBN 978-80-7408-175-0
- Ústavní zákon č. 1/1993, Ústava České republiky
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
- Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. Jan Chmelík, Ph.D.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 8. srpna 2022

Čestné prohlášení

Čestně prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Zvláštní formy dokazování vypracovala samostatně s použitím řádně odcitovaných pramenů a zdrojů. Všechny prameny a zdroje jsou odcitovány v poznámkách pod čarou a jejich seznam je k nahlédnutí na konci této diplomové práce.

V Plzni dne 29.03.2023

.....

Bc. Kateřina Kalvodová

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala panu doc. JUDr. Janu Chmelíkovi, Ph.D. za jeho věcné poznámky, rady a čas při vedení a konzultování této diplomové práce.

Taktéž bych ráda poděkovala mé rodině a Jiřímu, za podporu a klidné prostředí, nejen při psaní této diplomové práce, ale i v průběhu celého studia.

Obsah

1. Úvod	1
2. Charakteristika, význam a specifika dokazování v systému kriminalistiky a trestního práva	3
2.1. Kriminalistika	3
2.2. Trestní právo	4
2.2.1. Trestní právo procesní.....	4
2.2.2. Trestní právo hmotné	5
2.3. Význam kriminalistiky a trestního práva v systému vyšetřování a dokazování	5
3. Dokazování	8
3.1. Dokazování z historického hlediska	8
3.2. Základní pojmy v oblasti dokazování	9
3.2.1. Předmět důkazu, důkazní prostředek a nositel důkazů	9
3.2.2. Dokazování a důkazní právo.....	10
3.2.3. Vyhledávání, provádění a hodnocení důkazů.....	11
3.2.4. Rozsah dokazování	12
3.3. Základní zásady dokazování.....	13
3.3.1. Zásada presumpce nevinny	13
3.3.2. Zásada materiální pravdy.....	14
3.3.3. Zásada vyhledávací.....	14
3.3.4. Zásada bezprostřednosti.....	15
3.3.5. Zásada ústnosti.....	16
3.3.6. Zásada veřejnosti	17
3.3.7. Zásada volného hodnocení důkazů	17
3.3.8. Zásada přiměřenosti	18
3.4. Druhy důkazů.....	18
3.4.1. Usvědčující a ospravedlňující důkazy	18
3.4.2. Původní a odvozené důkazy.....	19
3.4.3. Přímé a nepřímé důkazy.....	20
4. Zvláštní formy dokazování	22
4.1. Konfrontace - § 104a TŘ	22
4.1.1. Pojem a základní charakteristika	22
4.1.2. Druhy konfrontace	23
4.1.3. Podmínky a zásady konfrontace	24
4.1.4. Průběh konfrontace	26
4.2. Rekognice - § 104b TŘ.....	29

4.2.1. Pojem a základní charakteristika	29
4.2.2. Dělení rekognice a některé zvláštní druhy	32
4.2.3. Zásady rekognice	37
4.2.4. Průběh rekognice	38
4.3. Vyšetřovací pokus	45
4.3.1. Pojem a základní charakteristika vyšetřovacího pokusu.....	45
4.3.2. Druhy vyšetřovacích pokusů.....	47
4.3.3. Zákonné podmínky vyšetřovacího pokusu	48
4.3.4. Průběh vyšetřovacího pokusu	49
4.4. Rekonstrukce	56
4.4.1. Pojem a základní charakteristika kriminalistické rekonstrukce	56
4.4.2. Druhy kriminalistické rekonstrukce.....	58
4.4.3. Pojem a základní charakteristika rekonstrukce trestného činu	60
4.4.4. Stádia rekonstrukce trestného činu	62
4.4.5. Zásady rekonstrukce trestného činu.....	64
4.4.6. Taktické postupy rekonstrukce trestného činu	66
4.4.7. Průběh rekonstrukce trestného činu	67
4.5. Prověрка na místě.....	73
4.5.1. Pojem a základní charakteristika prověrky na místě.....	73
4.5.2. Zásady prověrky na místě	75
4.5.3. Průběh prověrky na místě	76
5. Závěr	83
Resumé	84
Seznam použitých zkratk.....	85
Seznam použitých zdrojů	86
Literární a odborné zdroje	86
Internetové zdroje.....	87
Právní předpisy a judikatura.....	87

1. Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si vybrala „Zvláštní formy dokazování“. V současnosti se jedná o pět zvláštních forem dokazování, které jsou definovány v § 104a – 104e zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „Trestní řád“ nebo TRŘ). Konkrétně se jedná o konfrontaci, rekognici, vyšetřovací pokus, rekonstrukci a prověrku na místě. Toto téma je úzce spojeno jak s trestním právem, tak s oborem kriminalistiky. Tyto formy dokazování jsou účinným prostředkem při vyšetřování trestných činů a velmi velkou měrou napomáhají k dopadení pachatele či objasnění nejasností v nejrůznějších případech.

Za zvolení tématu „Zvláštní formy dokazování“ jsem velmi ráda. Tuto problematiku jsem si oblíbila právě v hodinách kriminalistiky, kde se těmto formám dokazování dostávalo větší pozornosti. Následné psaní seminární práce a práce s materiály mě zaujaly na tolik, že jsem se rozhodla využít toto téma i pro mou diplomovou práci.

Tato diplomová práce má tři základní kapitoly statě – Charakteristika, význam a specifika dokazování v systému kriminalistiky a trestního práva, Dokazování a Zvláštní formy dokazování. V první kapitole jsou definovány dva hlavní obory, kterým jsou zvláštní formy dokazování nejvíce nápomocny, a to je kriminalistika a trestní právo, především trestní právo procesní. Dále tato kapitola obsahuje teoretický popis vzájemného vztahu těchto dvou oborů, stejně jako vztah každého z nich s oblastí dokazování. V druhé kapitole jsou detailněji popsány jednotlivé instituty a prvky dokazování, stejně jako základní zásady, které musí být v zájmu správnosti, legálnosti a hodnověrnosti důkazů dodržovány. Poslední část druhé kapitoly pak tvoří popis jednotlivých druhů důkazů, jako takových. Třetí kapitola je pak rozdělena do pěti hlavních podkapitol, přičemž se každá věnuje jedné zvláštní formě dokazování, ty jsou pak detailněji popsány jak z hlediska průběhu, tak i nejrůznějších podmínek a zásad, které musí nejen orgány činné v trestním řízení dodržovat pro správnost postupu a tím i správnost a relevantnost jednotlivých výsledků, plynoucích z těchto vyšetřovacích úkonů.

Ráda bych se zaměřila zejména na teoretický popis jednotlivých zvláštních forem dokazování a taktéž bych ráda zjistila, zda a jak se liší jednotlivé zdroje, především ty knižní a učebnicové, v konkrétních definicích a ideách týkajících se konkrétních forem dokazování. Dle mého názoru je pro zkoumání této

problematiky vhodná především metoda analýzy, syntézy, popřípadě komparace jednotlivých forem dokazování.

Hlavními zdroji pro mou diplomovou práci bude učebnicová literatura, především z oblasti kriminalistiky, ale také z oblasti trestního práva procesního, stejně jako odborné knihy, či monografie zaměřená na konkrétní téma. Ráda bych využila i judikatury soustavy soudů České republiky a samozřejmě je i využití platné právní úpravy k této problematice.

2. Charakteristika, význam a specifika dokazování v systému kriminalistiky a trestního práva

2.1. Kriminalistika

Kriminalistika jako pojem má velké množství definic. Od těch krátkých stručných, které čítají jen pár slov, až po ty dlouhé a obsírné, které obsahují i několik souvětí. Novější a modernější definice kriminalistiky se řadí povětšinou k těm delším. V tak vysokém počtu definic nelze najít tu jedinou správnou, která by byla považována za všeobecně uznávanou.

Kriminalistika je tedy chápána jako vědní obor, který slouží k ochraně občanů a státu před trestnými činy. Tuto ochranu vykonává pomocí činností, ke kterým řadíme například objasňování zákonitostí vzniku, trvání a zániku stop. Ohledně stop je pro kriminalistiku taktéž důležitá zákonitost vyhledávání, shromažďování i zkoumání stop. Nedílnou součástí kriminalistiky je i vypracování metod, postupů, prostředků a operací, které slouží o odhalování, vyšetřování a také předcházení trestné činnosti. Toto vypracovávání musí být v souladu s trestním zákonem a trestním řádem.

Velmi častým problémem kriminalistiky je fakt, že bývá zaměňována s jinými vědními obory, jako je kriminologie či nauka o policii či trestním právu. Dlouhou dobu byla kriminalistika považována za součást jiných věd, například jako pomocná věda trestního práva. V současnosti je na ni nahlíženo již jako na samostatnou vědní disciplínu. Vzhledem k tomu, že má vlastní předmět zkoumání, vlastní metodologie nebo vlastní instituce, je tento názor zcela oprávněný.

Ačkoliv je všeobecně vnímána interdisciplinární věda, která obsahuje společenskovědní, přírodovědné i technické prvky, v českých kruzích převládá názor, že se jedná zejména o vědu společenskou. Dále je řazena do věd kriminálních společně s kriminologií, kdy se jedná o vědy, které se zaměřují na trestnou činnost a společensky patologickými jevy. Velmi blízký vztah jí pojí s viktimologií či právními vědami. Nejužší vztah má s trestním právem procesním, konkrétně jeho částí důkazní právo.¹

¹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 3

2.2. Trestní právo

Trestní právo se v českém právním řádu řadí mezi odvětví práva veřejného. Dále se dělí na trestní právo hmotné, neboli materiální, které se zabývá tím, co je to trestný čin, popřípadě jakou sankci za daný trestný čin lze uložit a trestní právo procesní, jinak také nazýváno jako formální, upravující jednotlivé postupy orgánů činných v trestním řízení, které následně tvoří trestní řízení.

2.2.1. Trestní právo procesní

Trestní právo procesní je odvětvím práva, jehož cílem je ochrana práv a zájmu fyzických a právnických osob, zájmů společnosti a zároveň ústavního zřízení České republiky. Těchto cílů dosahuje zejména tím, že upravuje postupy OČTŘ a dalších osob, které jsou zúčastněné na trestním řízení. Účástí na trestním řízení je myšleno zjišťování trestných činů, rozhodování o trestných činech, účast na výkonu rozhodnutí a zároveň také snaha předcházet a zamezovat trestné činnosti.

Označení formálního trestního práva z jeho samotné povahy. Trestní proces je totiž vysoce formalizovaným typem procesu. Vážou se na něj přesně dané podmínky, předpoklady a formy, které jsou stanoveny zákony. Tato vysoká formalizovanost je neodmyslitelnou součástí charakteristiky trestního práva procesního zejména proto, že se v případě trestního procesu rozhoduje o těch nejvýznamnějších věcech.

Základními prameny, které upravují trestní právo procesní jsou:

- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (Trestní řád)
- zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů
- zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Trestní řád systematicky upravuje trestní právo procesní a jeho komplexnost dosáhla takové úrovně, že je považován za kodex. Dále je považován za obecnou právní úpravu, která je využívána, pokud nestanoví speciální právní úprava jinak. O poměr speciality k trestnímu řádu se hovoří zejména v kontextu s oběma výše uvedenými právními předpisy, tedy zákon o odpovědnosti právnických osob, kde se nachází jak úprava procesního trestního práva, tak i prvky hmotného trestního

práva² a zákon o soudnictví ve věcech mládeže, který je v oblasti právních norem podobný TOPO a taktéž obsahuje ustanovení jak práva procesního, tak práva hmotného.³

2.2.2. Trestní právo hmotné

Trestní právo hmotné, je podobně jako trestní právo procesní odvětvím veřejného práva. Jeho hlavním cílem je ochrana práv a zájmů fyzických, právnických osob, společnosti a ústavního zřízení České republiky před TČ. Trestní právo hmotné definuje, co to je trestný čin, stejně jako odpovědnost za něj, popřípadě okolnosti, které vylučují tuto trestní odpovědnost. Dále je předmětem řešení trestního práva hmotného sankce za trestný čin jakožto druhy sankcí, jejich ukládání a výkon. Základním trestněprávním vztahem trestního práva hmotného se rozumí vztah mezi pachatelem, který spáchal trestný čin a státem, dle jehož trestního zákoníku budou uplatňovány následné sankce.⁴

Základním pramenem, je zákon č. 40/2009 Sb, trestní zákoník, který komplexně a systematicky definuje instituty trestního práva hmotného. Je rozdělen do tří základních částí – obecná část, zvláštní část a přechodná a závěrečná ustanovení. Zvláštní část je pak rozdělena do třinácti hlav dle objektů trestného činu.⁵

2.3. Význam kriminalistiky a trestního práva v systému vyšetřování a dokazování

Jak již bylo zmíněno výše, kriminalistika má velmi blízko k trestnímu právu, konkrétně k trestnímu právu procesním, avšak podobně tomu je i u trestního práva hmotného. V případě trestního práva hmotného se jedná o takový vztah, kdy se kriminalistické prvky a instituty snaží objasnit společensky škodlivé jevy, které jsou definovány právě trestním právem hmotným, zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Vztah je posilován zejména v oblastech, kdy se jedná o určení předmětu a

² zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

³ zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

⁴ ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7 str. 33

⁵ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

kriminalistické charakteristiky TČ, která pak determinuje vyšetřovací verze a metody vyšetřování trestných činů, které jsou pro kriminalistické postupy významně typické.

Kriminalistika, spolu s trestním právem procesním mají společný cíl, a to usnadňování vyšetřování a dokazování orgánům činným v trestním řízení. Pro trestní právo procesní je typické, že pomocí svého základního pramene práva, kterým je Trestní řád, ustanovuje právní meze takovým procesním postupům, které ve většině případech kolidují s některým z garantovaných lidských práva a svobod. Meze porušení lidských práv a svobod tak mohou být porušeny pouze v takových případech, kdy je potírání kriminality společensky silnější a důležitější než jednotlivé právo jedince, jehož práva mají být porušena. Není však možné, aby orgány činné v trestním řízení zneužívaly svého postavení a moci k jiným zásahům do občanských práv a svobod než v takových případech, které výslovně stanoví zákon či právní norma. OČTŘ se tedy musí držet zásady *secundum et intra legem* a jejich veškeré zásahy musí být provedeny na základě a v mezích zákona.

Snaha trestního práva a jeho právních norem, definovat všechny činnosti, operace, úkony a instituty, které jsou využívány policejními orgány při vyšetřování a dokazování, je téměř nesplnitelná. Tento stav je zapříčiněn tím, že poměrně rigidní, tedy neměnná a formální úprava trestního práva neumožňuje flexibilně, efektivně, a především rychle reagovat na prudký vývoj skutkových okolností TČ. Proto jsou primárně upravovány shora zmíněné úkony, kterými se zasahuje do základních lidských práv a svobod. Pokud by tomu tak nebylo, právní úprava by se stala nepřehlednou, neefektivní a výsledkem by byl i nežádoucí nárůst novelizací daných zákonů.

Následné naplnění a převedení právních ustanovení do praxe má ve své povaze kriminalistiky. Jedná se o naplnění organizace, taktiky, metodiky a techniky. Právě naplnění těchto částí vyšetřování a dokazování v praxi ukazuje, jak moc úzká a strohá zákonná ustanovení jsou. Kriminalistika samozřejmě musí respektovat veškerá ustanovení, která mají kogentní povahu, avšak aby bylo dosaženo tíženého cíle, tedy správného odhalení pachatele a následného spravedlivého potrestání, musí být její činnosti mnohem obsáhlejší. Z toho následně vyplývá, že pro úspěšné vyšetřovací a důkazní postupy je třeba využívat jak ustanovení zákonů, zkušeností s minulostí a pozorování, tak i vědecké poznání a právě toto poznání je zajištěno v procesu dokazování a vyšetřování kriminalistikou.

Některé instituty a prvky kriminalistiky byly vzhledem k jejich důležitosti a frekventovanosti využívání zařazeny do právní úpravy, konkrétně trestního řádu a jedná se především o zvláštní způsoby dokazování, definovány v § 104a – 104e. Ačkoliv například tyto instituty jsou zakotveny v zákoně č. 141/1961 Sb., existuje i velká množina kriminalistických pravidel, které uzákoněny nejsou. Tyto pravidla jsou nazývány kriminalistickými doporučeními, nemají právní závaznost, ale jejich případné nedodržení OČTŘ může vyvolat negativní účinky a důsledky v procesu dokazování.⁶ Pokud orgány činné v trestním řízení tato doporučení nerespektují, ba je dokonce neznají, může dojít k situaci, kdy nebude daný stav objasněn dle zákonného pravidla § 2 odst. 5 TŘ "bez důvodných pochybností a v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí".⁷

Závěrem kapitoly lze říci, že trestní právo i kriminalistika tedy mají mnoho společných cílů, avšak každý přispívá do jeho splnění jinými pravidly. V případě trestního práva se jedná především o právní rámec a vymezení mezi zásahů do zaručených práv osob, v případě kriminalistiky pak neméně důležité převedení do praxe jednotlivých institutů a provedení celého procesu.

⁶ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 8 - 9

⁷ zákon č. 141/1961 Sb., o trestních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (Trestní řád)

3. Dokazování

Dokazování je jednou z nejpodstatnějších a nezastupitelných procesních činností, které OČTŘ vykonává. Jedná se o postup, při kterém právě OČTŘ zjišťují skutkový stav věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti. Tento skutkový stav musí být zároveň zjištěn v takovém rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí. Je tedy zejména podstatné zjistit, zda se tento skutek stal, zda je považován za trestný čin dle zákona a především, kdo je jeho pachatelem. Dokazování je činností vykonávanou za součinnosti stran dle § 2 odst. 5 trestního řádu.⁸

Dokazování se vyskytuje ve všech stádiích trestního řízení (přípravné řízení, předběžné projednání obžalob, hlavní líčení, odvolací řízení a výkon rozsudku). Ve všech ale není stejné a vzhledem k rozdílné povaze a účelu jednotlivých stádií má různé zvláštnosti.⁹

3.1. Dokazování z historického hlediska

Z historického hlediska se dokazování, spolu s dalšími instituty trestního řízení, vyvíjelo v závislosti na vývoji samotného trestního řízení. V jednotlivých etapách se dokazování výrazně lišilo. V období předkřesťanském se využívalo tzv. kletvy, což lze vysvětlit jako dovolávání se nadpřirozených sil, které měly v daném sporu zasáhnout mezi sebou. V době, kdy přišlo křesťanství se v rámci přechodu k monoteismu začaly používat "přísahy", kdy se osoba například dotýkala náboženských předmětů, relikvií nebo vztahovala ruce vzhůru k nebi. Ten, kdo složil křivou přísahu, měl být potrestán v posmrtném životě. Období středověku se vyznačovala důkazními prostředky nazývané "ordály". Jednalo se o iracionální důkazní prostředky, které opět využívaly nadpřirozených sil, které měli pomoci nevinným, nebo v opačném případě označit viníka. Nejznámější typy byly ordály ohněm, vodou či jídlem a pitím. V 13. století začala odsuzovat tento typ dokazování i církev sama, a to z důvodu nespolehlivosti a nepřesvědčivosti. Teprve až ve století 17. byly ordály kompletně zrušeny Obnoveným zřízením zemským z let 1627 a 1629. Dalšími důkazy vedle těchto starých typů, byl nově důkaz listinou a osobní svědectví. První zmínka o osobním svědectví, a tedy pojem svědek v novodobém pojetí, se objevuje až v 16. století. Váha svědecké výpovědi záležela na postavení osoby, zejména se jednalo o jeho vlastnosti a vztahy ke stranám ve sporu. Postupem

⁸Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. str. 433

⁹Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. str. 392

času se přecházelo k dokazování materiální povahy a zaváděla se pravidla, která měla nastolit v dokazování řád. Korunním důkazem bylo doznání obviněného a velmi silným důkazem bylo právě svědectví. Pro získávání důkazů sloužila i v roce 1776 zrušená tortura. Jednalo se o právo útrpné, kdy se pomocí mučení snažil soud získat doznání a další cenné informace.¹⁰

3.2. Základní pojmy v oblasti dokazování

3.2.1 Předmět důkazu, důkazní prostředek a nositel důkazů

Předmět důkazu je nejzákladnějším a nejobecnějším pojmem v rámci dokazování. Konkrétně se jedná o okolnosti, které jsou zákonem definované v § 89 odst. 1 písm. a) - f) trestního řádu. Výčet tohoto ustanovení je pouze demonstrativní, je tedy jasné, že okruh těchto událostí obsahuje nejen ty, které jsou uvedené ve zmíněném ustanovení, avšak také další, které jsou považovány za okolnosti důležité pro rozhodnutí ve věci samé, okolnosti, které vedly nebo umožnily spáchat trestní čin, okolnosti důležité pro trestní řízení a okolnosti, které jsou důležité ve smyslu použití odklonů v trestním řízení. Jedná se tedy o okolnosti, hmotně právní, procesně právní, i okolnosti, které vykazují obě dvě varianty.¹¹

Oproti tomu důkazní prostředek je prostředek, nebo lépe řečeno zdroj, z něhož má být daná skutečnost, která je předmětem důkazu zjištěna. Tento prostředek je zakotven v trestním řádu a využívá jej OČTŘ v průběhu trestního řízení k dokazování. Můžeme jej označit také jako vlastní procesní činnost OČTŘ, která jim slouží v trestním řízení k poznání skutečností. V současné době existuje mnoho způsobů, jakými lze důkazy opatřit. Tyto důkazní prostředky jsou zakotveny v trestním řádu (výslech, ohledání atd.)

§ 92 trestního řádu – Výslech obviněného

(1) Výslech obviněného se koná tak, aby poskytl, pokud možno úplný a jasný obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení. Obviněný nesmí být žádným způsobem donucován k výpovědi nebo k doznání. Při výslechu je nutno šetřit jeho osobnost.

¹⁰ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 10-14.

¹¹ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 57

§ 113 trestního řádu – Ohledání

(1) Ohledání se koná, mají-li být přímým pozorováním objasněny skutečnosti důležité pro trestní řízení. K ohledání se zpravidla přibere znalec.

(2) Protokol o ohledání musí poskytovat úplný a věrný obraz předmětu ohledání; mají se proto k němu přiložit fotografie, náčrty a jiné pomůcky.

3.2.2. Dokazování a důkazní právo

Za dokazování považujeme zákonem upravený postup OČTŘ, jehož cílem je poznání skutečností a okolností, které jsou důležité pro rozhodnutí. Konkrétně se jedná o vyhledání důkazů, provedení důkazů, jejich procesní zajištění a vyhodnocení¹². Dle § 89 odst. 1 písm. a) až f) je v trestním stíhání třeba dokazovat zejména:

- a) zda se stal skutek, v němž je spatřován trestný čin,*
- b) zda tento skutek spáchal obviněný, případně z jakých pohnutek*
- c) podstatné okolnosti mající vliv na posouzení povahy a závažnosti zločinu*
- d) podstatné okolnosti k posouzení osobních, rodinných, majetkových a jiných poměrů obviněného*
- e) podstatné okolnosti umožňující stanovení následku, výše škody způsobené trestným činem a bezdůvodného obohacení*
- f) okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání¹³*

V případě důkazního práva se hovoří o souboru norem trestního práva procesního, které tento výše zmíněný postup upravují. Důkazní právo se stejně jako jiné části práva řídí jistými zásadami. Za mnohé lze jmenovat např. zásadu vyhledávací či zásadu presumpce neviny. Tyto zásady a mnohé další jsou detailněji rozebrány v následujících podkapitolách.¹⁴

¹²Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. str. 368

¹³Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších zákonů

¹⁴Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. str. 368

3.2.3. Vyhledávání, provádění a hodnocení důkazů

Vyhledávání, provádění a hodnocení důkazů tvoří tzv. proces dokazování. Jednotlivé fáze od sebe nejsou striktně odděleny, spíše by se dalo říci, že na sebe navazují, prolínají se a úzce spolu souvisejí. Zejména vyhledávání a provádění důkazů jsou si tak blízko, že je někdy velmi těžké je od sebe rozlišit.

Činností, která směřuje k opatření nebo zajištění již konkrétní a relevantní okolnosti, díky které může být důkaz proveden či zhodnocen v trestním řízení, se nazývá vyhledávání důkazů. Tato činnost je tak obsáhlá a různorodá, že není možné ji jako celek účelným způsobem upravit. Některé jednotlivé části však upravené jsou. Jedná se např. o to jakým způsobem a do jaké míry může být zasahováno státními orgány do práv a svobod občanů právě při vyhledávání důkazů.¹⁵

Pojem provádění důkazů je definován jako procesní činnost OČTŘ, jejímž hlavním účelem je přípustným způsobem zajistit předmět důkazu. Přípustným způsobem, je myšlen takový způsob, jehož rámec je zakotven v trestním řádu. U těch nejdůležitějších důkazních prostředků, jako je např. výslech obviněného, věcný či listinný důkaz nebo ohledání, je způsob jejich provádění ustanoven trestním řádem. Provedené důkazy tvoří nezbytný základ pro další posuzování, z čehož vyplývá, že netvoří skutková zjištění jako taková. V tomto případě musí dojít k následnému hodnocení důkazů.¹⁶

Hodnocení důkazů je jistý myšlenkový postup, který je využíván pro hodnocení závažnosti, pravdivosti nebo upotřebitelnosti důkazu. Vedle těchto tří aspektů se hodnotí i zákonnost, která spočívá v přípustnost v oblasti jeho provedení a opatření. Zákonnost je považována jako nejdůležitější aspekt hodnocení důkazu. O nezákonnosti provedení důkazů se zmiňuje i trestní řád v ustanovení § 89 odst. 3

(3) Důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení nesmí být použit v řízení s výjimkou případu, kdy se použije jako důkaz proti osobě, která takové donucení nebo hrozby donucení použila.

¹⁵Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. str. 394

¹⁶CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 55

Pokud by OČTŘ došel k závěru, že důkaz je zcela neúčinný z důvodu rozporu se zákonem, je nelogické zkoumání jeho dalších aspektů. V případě hodnocení pravdivosti se hodnotitel zaměřuje především na to, zda je obsah provedeného důkazu pravdivý. To znamená především, zda skutečnosti o kterých důkaz referuje jsou dokázané a existující, či nikoliv. O pravdivosti důkazu rozhoduje OČTŘ dle svého vnitřního přesvědčení a nejlepšího vědomí. Je důležité zmínit, že důkazy jsou OČTŘ hodnoceny v každém stádiu trestního řízení nezávisle. Nejdůležitější zásadou pro hodnocení důkazů, je zásada volného hodnocení důkazů.

To, jak je důkaz zhodnocený je důležité zejména pro jeho důkazní moc. Důkazy se proto hodnotí jak samostatně, tak i v souvislosti s dalšími důkazy. Hodnocení důkazů je považováno za dovršení procesu dokazování a jedná se tedy o závěrečnou a nejvýznamnější fázi procesu dokazování.

3.2.4. Rozsah dokazování

Okruhy důkazů, které je potřeba provést k naplnění předmětu důkazu, a které mají svůj význam pro trestní řízení jsou chápány jako rozsah dokazování. Vzhledem ke zvláštnosti a odlišnosti jednotlivých případů, není možné generalizovat, které důkazy jsou obecně důležité. Jak již bylo zmíněno v kapitole 3.2.1., je trestní řád v tomto ohledu benevolentní a udává pouze demonstrativní výčet těchto okruhů. To je velmi důležité zejména z hlediska individuálnosti jednotlivých případů. V trestním řízení není ukládáno důkazní břemeno jednotlivým stranám, ale je v kompetenci OČTŘ, aby ve veřejném zájmu zjistily takový skutkový stav, o kterém nebudou žádné pochybnosti.

Benevolentnost dokazování je však omezena obecným pravidlem, které platí bez rozdílu a bylo judikováno Ústavním soudem. Okolnosti, které jsou potřeba dokázat pro dosažení účelu trestního řízení jsou omezeny na minimálně nezbytně nutný rozsah pro rozhodnutí a zároveň o tomto stavu nesmí být důvodné pochybnosti.¹⁷

¹⁷ Nález Ústavního soudu III. ÚS 2062/15 ze dne 31.05.2016

3.3. Základní zásady dokazování

Zásady v právu, je obecně možno chápat jako určité myšlenky, ideje či pravidla, která jsou pro jednotlivá právní odvětví odlišná. Neznamena to však, že se zásady mezi jednotlivými právními odvětvími striktně oddělují. Některé zásady jsou přímo typické pro své právní odvětví, naopak ale existují také ty, které se prolínají mezi několika právními odvětvími. V českém právním řádu jsou právní zásady definovány na několika úrovních. Za nejzákladnější považujeme ty zásady, které jsou definovány ústavním pořádkem, dále existují například zásady na úrovni zákonné. Zásady, které se týkají dokazování v trestním právu, jsou stanoveny především trestním řádem.

3.3.1. Zásada presumpce nevinny

Zásada presumpce nevinny patří k nejzákladnějším, a především nejdůležitějším zásadám trestního práva a je primárně obsažena v § 2 odst. 2 trestního řádu. Obsahem této zásady je pravidlo, které stanovuje, že každý je bezúhonný do té doby, dokud není vyslovena jeho vina odsuzujícím rozsudkem. Dokazování nevinny je právem, nikoliv povinností obviněného. Důležitosti této zásady nasvědčuje také fakt, že je mimo jiné uvedena i v čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

§ 2 odst. 2 TR

(2) Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.¹⁸

čl. 40 odst. 2 LZPS

(2) Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyl jeho vina vyslovena.¹⁹

Ze zásady presumpce nevinny vyplývá také několik dalších pravidel. Kupříkladu lze jmenovat zásadu *in dubio pro reo*, neboli *v pochybnostech ve prospěch pachatele*. Tato zásada vysvětluje, že pokud by došlo k důvodným pochybnostem o vztahu pachatele ke skutku, kdy takové pochybnosti nelze odstranit ani provedením dalších důkazů, musí být nutně rozhodnuto ve prospěch

¹⁸ zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších zákonů

¹⁹ Ústavní zákon 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

obviněného. Druhým pravidlem, výše uvedeným je, že není povinností obviněného dokázat svou nevinu, nýbrž je povinností OČTŘ prokázat obviněnému vinu. Znamená to, že dokazování v trestním řízení leží na orgánech činných v trestním řízení a obviněný tedy nemusí předložit jediný důkaz.

Konkrétně v dokazování je tato zásada důležitá především ve vztahu k OČTŘ, které mají na základě této zásady vést trestní řízení nestranně, nezaujatě a při závěrech, které činí dbát na hodnocení, které nebude ovlivněno jejich subjektivním pohledem či přesvědčením. Tato zásada je velmi často OČTŘ porušována zejména v případech, kdy vyslyšající orgány dávají vyslychanému najevo, že mu nevěří a pokládají mu sugestivní otázky, ačkoliv by i v této chvíli měly na vyslychaného nahlížet jako na nevinného.²⁰

3.3.2. Zásada materiální pravdy

Tuto zásadu nalezneme v § 2 odst. 5 TŘ. Zásada materiální pravdy definuje, jak mají OČTŘ postupovat při zjišťování skutkového stavu věci a to tak, že mohou postupovat pouze v souladu se svými právy a povinnostmi, které jsou stanoveny trestním řádem. Materiální pravdou chápeme takové zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Tento skutkový stav musí být zjištěn v takovém rozsahu, aby bylo možno o něm rozhodnout. A proto, že zjištění materiální pravdy je cílem trestního procesu, záleží na tom, aby směřoval k pravdivému poznání, které bude kvalitním základem pro správné rozhodnutí.

Dále je důležité zmínit, že skutečnost, kdy se obviněný ke spáchání trestného činu dozná neznamená pro OČTŘ, že jejich povinnost zjistit skutkový stav v nezbytném rozsahu pro rozhodnutí zaniká. Naopak jak je uvedeno v zákoně, i přes doznání jsou OČTŘ povinné přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. Tato skutečnost ale velmi úzce souvisí i s další zásadou, a to zásadou vyhledávací.²¹

3.3.3. Zásada vyhledávací

Pro zásadu vyhledávací je typické, že je součástí a konkretizací širší zásady officiality, která je uplatňována v průběhu trestního řízení. Velmi úzce souvisí také se zásadou materiální pravdy, se kterou sdílí společné ustanovení § 2 odst. 5

²⁰ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 27 a 28.

²¹ zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších zákonů

trestního řádu.

Jedná se o úřední povinnost OČTŘ vyhledání, prověření a provedení důkazů z vlastní iniciativy. Tato činnost by měla obsahovat jak důkazy v neprospěch, tak ve prospěch pachatele a měla by vést k nalézání materiální pravdy, tedy skutečností, o kterých nejsou důvodné pochybnosti. Zejména se pak tato zásada dotýká policejních orgánů, které jako vyšetřovací orgány, musí provádět vyšetřování z vlastní iniciativy rychle a v takovém rozsahu, pro objasnění všech skutečností, které jsou důležité pro posouzení případu, z důvodu efektivnosti trestního řízení. Ačkoliv jsou důkazy ve většině případů vyhledány a opatřeny orány činnými v trestním řízení, trestní řád počítá s institutem součinnosti stran při dokazování.

V jednotlivých fázích trestního řízení se uplatňuje vyhledávací zásada v rozdílné intenzitě a rozsahu. Zatím co v přípravném řízení je hlavním úkolem OČTŘ zjistit všechny rozhodné okolnosti a skutečnosti, které svědčí ve prospěch i neprospěch osoby, proti níž se vede trestní řízení a je tedy uplatňována v plném rozsahu. V řízení před soudem přechází tato zásada do zásady obžalovací. To znamená, že již není primárním úkolem shromažďovat co nejvíce důkazů, ale v první řadě dokázat vinu obžalovanému. Tato povinnost náleží státnímu zástupci. Pokud jsou v řízení před soudem prováděny důkazy státním zástupcem, mohou to být pouze takové důkazy, ke kterým jej předseda senátu vyzve nebo k nim vysloví svůj souhlas. Důkazy v neprospěch pachatele, které jsou předkládány však musí být nezpochybnitelné, jelikož platí zásada *in dubio pro reo*. Takový důkaz, který je ve prospěch obžalovaného musí předložit strana žalovaná (obžalovaný nebo obhájce).

3.3.4. Zásada bezprostřednosti

Zásada typická především pro řízení před soudem jak v rámci hlavního líčení, tak ve veřejném, neveřejném i vazebním zasedání. Tato zásada stanoví, že v rámci těchto řízení může soud přihlížet pouze k takovým důkazům, které byly provedeny v tomto jednání. Je tomu tak zejména proto, aby soud byl bezprostředně seznámen se všemi důkazy, které mají být základem pro jeho rozhodnutí a taktéž proto, aby se při posuzování a rozhodování řídit bezprostředním dojmem z daného prováděného řízení.

Z uplatňování této zásady vyplývá podmínka, která stanoví, že výše uvedená zasedání a hlavní líčení se mohou konat pouze za předpokladu přítomnosti všech členů senátu, který o dané věci rozhoduje. Tato zásada však nemá vliv pouze na

senát soudu, ale také na strany řízení, které musí být přítomny pro případ, že vyjdou najevo nesrovnalosti ve výpovědích, které je potřeba bezprostředně odstranit.

Stejně ale jako mnoho institutů v právu má i zásada bezprostřednosti svou výjimku. Jedná se například o trestní příkaz (§ 314e TŘ) nebo o dohodu o vině a trestu (§ 175a TŘ). V případě trestního příkazu se totiž neprovádí klasické dokazování před soudem, ale vydává se na základě skutkového stavu, který je spolehlivě zjištěn.²²

§ 314e TŘ – Trestní příkaz

*(1) Samosoudce může bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i v řízení konaném po zkráceném přípravném řízení.*²³

3.3.5. Zásada ústnosti

Jak už z názvu zásady logicky vyplývá, zásada ústnosti zakládá povinnost ústního jednání před soudem. Soud tedy při svém rozhodování vychází z důkazů a zároveň z vyjádření stran, které proběhlo ústně před soudem. Jednání je tedy soudem vedeno ústně, kdy ústní styk uplatňuje jak se stranami, tak i ostatními subjekty řízení. Zásada se užívá i při vyhlásování rozsudku, kdy rozsudek vyhláshuje předseda senátu a užívá úvodní slova "Jménem republiky". Tento postup vyhlásování je stanoven § 128 odst. 1 až 3 TŘ.

V případě dokazování se o ústnosti hovoří zejména v oblasti výslechů, ať už svědka, znalce nebo obviněného. Tyto výslechy jsou primárně prováděny přímým výslechem a následnou výpovědí vyslychaných. Za určitých podmínek je možné udělat ze zásady ústnosti výjimku provádět výslech svědka i jinou formou například přečtením protokolu o jeho výpovědi, pokud soud neshledal osobní výslech nutným, nebo byly naplněny další podmínky uvedené v § 211 TŘ. Dalším způsobem může být využití videokonferenčního zařízení. Výslech obviněného je možné provést taktéž i protokolem o dřívější výpovědi, ale pouze za podmínek stanovených § 207 odst. 2 trestního řádu.

²² CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 31

²³ zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších zákonů

3.3.6. Zásada veřejnosti

Ruku v ruce se zásadou ústnosti je možné najít zásadu veřejnosti. Z logiky věci vyplývá, že bez toho, aniž by bylo jednání ústní, nemůže být jednání veřejné a veřejnost v případě jednání před soudem je až na výjimky povinná, zákonem stanovená. Zásada veřejnosti není však prvotně upravena v trestním řádu, nýbrž v Listině základních práv a svobod.

čl. 38 odst. 2 LZPS

(2) Každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem.²⁴

Zásada veřejnosti se vztahuje pouze na řízení před soudem. V přípravném řízení totiž veřejnost možná není, vzhledem k tomu, že přípravné řízení je především písemné. Další výjimku tvoří, jak už z názvu vyplývá, neveřejné jednání a potažmo i jednání vazební. Významné omezení se zásadě veřejnosti dostává také v řízení proti mladistvému a to z důvodu působení na jeho rozumovou či mravní vyspělost a s ohledem na věk. Jeden z důvodů je i fakt, že mladistvé osoby, jsou ještě osobami nedozrálými či nevyspělými, a proto je důležité chránit jejich soukromí po celou dobu probíhajícího řízení. V případě mladistvých se ale nejedná pouze o výjimku u hlavního líčení v řízení před soudem jako takového, ale i publikaci některých informací, které by mohli jasně napomoci určení osoby, proti které se řízení vede. V následném zveřejnění rozsudku je tak jméno mladistvého zásadně nezveřejňováno.²⁵

3.3.7. Zásada volného hodnocení důkazů

Hodnocení důkazů je finální fází procesu dokazování. Na základě této zásady není soud vázán žádným právním předpisem a jeho ustanovením, které by jasně říkalo, jaké důkazy popřípadě i jaké množství důkazů musí být předloženo k tomu, aby byly spolehlivě prokázány všechny skutečnosti, které jsou nezbytné pro rozhodnutí soudu. Mimo formu a množství důkazů není definována ani důkazní síla daného důkazu, zároveň nejsou stanovena kritéria pro pravdivost důkazů. Vnitřní přesvědčení, dle kterého následně soud rozhodne, je tedy postaveno pouze na základě provedených důkazů, provedených v rámci jednání hlavního líčení a

²⁴ Ústavní zákon 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

²⁵ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 33- 34

veřejných či neveřejných zasedání. Limitem pro hodnocení důkazů je pouze to, zda byly opatřeny a provedeny dle zákonných pravidel a nebyl při nich porušen postup, který stanovuje zákon.²⁶

3.3.8. Zásada přiměřenosti

Zásada přiměřenosti, někdy nazývána jako zásada zdrženlivosti se zabývá především dodržováním a šetřením základních lidských práv a svobod. Konkrétně se jedná o případy činností orgánu činných v trestním řízení, které při opatrování důkazů musí postupovat tak, aby plně šetřily práva, která jsou zaručována Listinou základních práv a svobod, stejně tak jako mezinárodními smlouvami.

Při dokazování je potřeba, aby OČTŘ zasahovaly do základních práv a svobod pouze v nejnutnějších situacích, kdy nelze zamýšleného cíle dosáhnout jinak a zároveň pouze v zákonem stanovených případech. Nejčastěji se zásady přiměřenosti využívá se spojitosti s instituty trestního práva k zajištění osob a věcí, které jsou důležité pro trestní řízení. V praxi to tedy znamená omezení osobní svobody, nedotknutelnosti osoby, omezení vlastnického práva nebo nedotknutelnosti obydlí.²⁷

3.4. Druhy důkazů

Důkazy, jakožto poznatky z provedených důkazních prostředků o předmětu důkazu získaných v rámci dokazování, můžeme rozdělit do několika skupin, dle různých hledisek. Nejvýznamnější jsou však následující hlediska:

- dle vztahu k předmětu řízení – usvědčující x ospravedlňující
- dle pramene důkazu – původní x odvozené
- dle vztahu k dokazované skutečnosti – přímé x nepřímé

3.4.1 Usvědčující a ospravedlňující důkazy

V rámci hlediska, které spočívá v rozdělení dle vztahu k předmětu řízení je rozdělení důkazů na usvědčující, které prokazují okolnosti, které svědčí v neprospěch obviněného a potvrzují obvinění, tedy potvrzují, že obviněný skutek spáchal. Druhým případem jsou důkazy ospravedlňující, které potvrzují takové

²⁶ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. str. 407

²⁷ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. str. 408

skutečnosti, které svědčí ve prospěch obviněného a buď ho viny zbavují plně, nebo alespoň se jedná o důkazy, které prokazují takové skutečnosti, které jeho vinnu zmírňují.²⁸

Příklady:

- usvědčující – Záznam z kamery, na kterém je v určitém, dohledatelném čase zaznamenán incident, kdy obviněný střílí oběť do hlavy.
- ospravedlňující – Výpověď svědka, který v době smrti trávil s obviněným svůj dovolenou v jiné zemi.

Pro zajišťování důkazů orgány činnými v trestním řízení platí, že musí zajišťovat oba typy těchto důkazů. Ty, které jsou v neprospěch obviněného, tedy usvědčující, ale zároveň i ty, které svědčí ve prospěch pachatele. Co se však týká státního zástupce a jeho postavení v řízení před soudem, je jasné, že bude předkládat důkazy, které žalobu podporují a jsou tedy vůči obžalovanému usvědčující. Některé důkazy, mohou být primárně usvědčující, jejich charakter se však může v průběhu řízení změnit nebo mohou být zároveň usvědčující i ospravedlňující. Jedná se o případy, kdy je sice prokázána vina obviněného, ale zároveň je dokázána některá z polehčujících okolností nebo důkaz naplní požadavky okolností vylučujících protiprávnost a z důkazu usvědčujícího se stane důkaz ospravedlňující. Také se jedná o případ, kdy například výslech svědka obsahuje jako důkazy usvědčující, tak důkazy ospravedlňující.

Velmi důležitou roli hraje toto rozdělení důkazů i v rámci presumpce nevinny a zásady, že obviněný nesmí být nucen k přiznání nebo k tomu, aby sám proti sobě předložil usvědčující důkaz, který by dokazoval jeho vinnu. Vinnu obviněného má povinnost dokázat strana žaloby, nikoliv žalovaný. Vzhledem k možné proměnlivosti charakteru důkazu se jeho skutečná povaha ukáže až při konečném hodnocení všech důkazů navzájem.²⁹

3.4.2. Původní a odvozené důkazy

V druhém případě rozdělování důkazů je důležité hledisko původu důkazu. Jako původní důkaz lze chápat pouze takový, který pochází od přímého zdroje.

²⁸ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. str. 423

²⁹ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN isbn978-80-7408-175-0. str. 52

Přímým zdrojem se rozumí např. výpověď svědka, který byl dané skutečnosti přítomen, nebo originál listinného důkazu. Druhým typem důkazu, dle tohoto hlediska rozdělení je důkaz odvozený. Takový důkaz nepochází od přímého zdroje, nýbrž ze zprostředkovaného zdroje. Konkrétně se může jednat o výpověď svědka, který nebyl dané skutečnosti přítomen, ale k informaci se nějakým způsobem dostal nebo opis listinného důkazu.

Dle zásad dokazování je důležité, aby se orgány činné v trestním řízení zaměřovaly a zabývaly se zejména důkazy původními, které jsou z podstaty věci přesnější. Pokud by ale nebylo možné opatřit původní důkazy, OČTŘ využijí i důkazy odvozené, které mají větší míru nepřesnosti a je možné, že se u nich objeví nějaké nejasnosti. U odvozených důkazů je také větší pravděpodobnost, že kromě nespolehlivosti důkazů bude obsahovat i menší počet informací. Důvodů pro nemožnost využití původních důkazů je nespočet. Ty odvozené důkazy, narozdíl od původních, však musí být následně potvrzeny jinými důkazy. Nezřídka kdy se ale může stát, že použití zprostředkovaného důkazu může napomoci OČTŘ, k nalezení důkazu bezprostředního.³⁰

3.4.3. Přímé a nepřímé důkazy

Mezi přímé důkazy, se řadí takové, které přímo potvrzují či vyvracují danou skutečnost, která je dokazována. Přímý důkaz musí být vždy bezprostředně spojen s danou skutečností, kterou dokazuje, narozdíl od důkazu nepřímého. Nepřímým důkazem se pak dokazují skutečnosti, které dokazují, zda se stala či nestala skutečnost, která je dokazována důkazem přímým. Je to tedy skutečnost dokazována jinou skutečností. Není však pravidlem, že by se jednalo pouze o dokazování existence jiné skutečnosti, nepřímým důkazem lze objasnit i mezeru v dokazování nebo k prověřování důkazů přímých

Ačkoliv se u nepřímých důkazů nikdy nejedná o ryze odsuzující nebo zprošťující důkaz, nedegraduje to jejich důležitost ani spolehlivost, ba naopak. Je totiž možné, že v určitém případě nebudou žádné přímé důkazy a ty nepřímé tedy budou jedinými vodítky, jak se k přímým důkazům dostat. V případě, kdy nebudou žádné přímé důkazy, je možné věc objasnit i důkazy nepřímými. Z povahy věci však vyplývá, že je to o dost obtížnější a náročnější, ale dokázání dané věci je stejně

³⁰ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. str. 424

úspěšné a bezpečné, jako v případě důkazů přímých. Obtížnost spočívá zejména v tom, že je v některých případech potřeba se zabývat několika řadami nepřímých důkazů, aby byla daná věc objasněna. Dále je náročnost spatřována také v protkanosti a komplikovanosti nalezených nepřímých důkazů jako celku. Jednotlivé důkazy si totiž mohou i odporovat. Důležitost hodnocení souvisejících nepřímých důkazů vylučuje použití odděleného nepřímého důkazu. Nepostradatelnost nepřímého důkazu totiž spočívá především v jeho místě v dané řadě nepřímých důkazů. Nabývá tedy na významu, až po spojení s dalšími nepřímými důkazy, které v celku tvoří systém.³¹

³¹Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. str. 425 - 426

4. Zvláštní formy dokazování

Zvláštní formy dokazování, nebo zvláštní způsoby dokazování, jak je následujících pět institutů trestního práva a kriminalistické taktiky pojmenováno byly do zákona č. 141/1961 Sb. oficiálně zaneseny až zákonem č. 265/2001Sb., kterým se mění zákon č. 141/1951Sb. o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb. trestní zákon a některé další zákony. Tato novela se stala účinnou od 1. ledna 2002. To však neznamená, že se konfrontace, rekognice, rekonstrukce, vyšetřovací pokus a prověrka na místě nevyužívaly při vyšetřování trestných činů již dříve, pouze byly součástí jiných institutů důkazního práva. Nejčastěji byly součástí výslechu.

Jelikož jsou zvláštní formy dokazování součástí jak trestního práva, tak kriminalistiky, je na ně potřeba nahlížet z těchto dvou odborných pohledů. Zatímco kriminalistika se zabývá především jejich provedením a taktickými a metodickými stránkami použití, trestní právo dává těmto institutům především základní právní rámec. Trestní řád upravuje instituty zvláštního dokazování v § 104a - § 104e, kriminalistika pak definuje nejrůznější fáze a specifika v obsáhlé literatuře.³²

4.1. Konfrontace - § 104a TR

4.1.1. Pojem a základní charakteristika

Konfrontace je chápána trestní právem procesním jako procesní úkon, konkrétně zvláštní forma dokazování. Z pohledu kriminalistiky se jedná o specifickou metodu kriminalistické praxe. Dle základní právní úpravy konfrontace, tedy § 104a odst. 1 trestního řádu se využívá v případech, kdy v závažných okolnostech nesouhlasí výpovědi obviněného a svědka, nebo obviněného a spoluobviněného. Dle druhého odstavce téhož paragrafu se konfrontace využívá i v případech, kdy se v závažných okolnostech liší výpověď svědka s výpovědí dalšího svědka, který svědčí v daném případě, či s výpovědí obviněného.³³

Konfrontace spočívá v objasnění dvou již získaných výpovědí, které se v závažných okolnostech liší. Účelem této metody je tedy vyslechnutí autorů dvou odlišných výpovědí tváří tvář, které by mělo přinést objasnění neshod v jejich

³² CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 132

³³Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších zákonů

výpovědích vytvořených při samostatném výslechu, které nelze objasnit jiným způsobem. Tato metoda se zakládá především na psychickém působení na konfrontované osoby, které je zapříčiněno tím, že osoby vypovídají tváří v tvář. V případě konfrontace je určeno, že by měla být zásadně prováděna v případech, kdy se jedná o řízení před soudem, výjimečně lze metodu konfrontace užít i před podáním žaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině.³⁴

Co do charakteru je konfrontace neopakovatelným procesním úkonem, který se využívá jen výjimečně, a i právě proto se situuje především do řízení před soudem. Trestním řádem není stanoven maximální počet osob, které by mohli být konfrontovány, ale praxe i teorie doporučuje ideální počet dvě osoby. Pro konfrontaci platí dle trestního řádu přiměřeně stejná pravidla, jako pro výpovědi obviněného a pravidla o svědcích.³⁵

§ 104a odst. 4 TR

*(4) Pro konfrontaci jinak platí ustanovení o výpovědi obviněného a o svědcích.*³⁶

Nové ustanovení, které definuje konfrontaci jako zvláštní způsob dokazování přinesla až novela zákona z roku 2001, která změnila její charakter z původního zvláštního druhu výslechu právě na zvláštní způsob dokazování.³⁷

4.1.2. Druhy konfrontace

Druhy konfrontace se dělí dle tří zásadních hledisek. Jedná se o cíl konfrontace; subjekt, který dal popud k provedení konfrontace a procesní postavení konfrontovaných osob. Je samozřejmostí, že tento procesní úkon lze dělit i dle dalších hledisek, tudíž následující výčet není taxativní.

V případě prvního hlediska se jedná o rozdělení konfrontace na dva typy. Prvním typem je taková konfrontace, která má za účel napomoci jednomu z účastníků rozpomenout se nad danou skutečností, překlenout chybné vzpomínky a vzpomenout si na zdánlivě zapomenutá data a skutečnosti. Druhým typem z

³⁴PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 9788-07-3807-412. str. 535

³⁵Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. str. 462

³⁶Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších zákonů

³⁷JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Leges 2022. ISBN 978-80-7502-637-8

hlediska cíle konfrontace je taková konfrontace, která má za úkol odhalit a překonat lživou výpověď jednoho z účastníků tohoto úkonu.

Z hlediska subjektu, který dal popud k provedení konfrontace rozlišujeme následující typy:

- konfrontace, která má být provedena na základě podnětu státního zástupce
- konfrontace, která má být provedena na základě podnětu kriminalisty
- konfrontace, která má být provedena na základě podnětu obhájce
- konfrontace, která má být provedena na základě podnětu obviněného
- konfrontace, která má být provedena na základě podnětu svědka

Z hlediska procesního postavení konfrontovaných osob se jedná o následující druhy konfrontace:

- konfrontace mezi dvěma svědky
- konfrontace mezi dvěma obviněnými
- konfrontace mezi svědkem a obviněnými
- konfrontace mezi svědkem a poškozeným
- konfrontace mezi obviněným a poškozeným³⁸

4.1.3. Podmínky a zásady konfrontace

4.1.3.1. Podmínky konfrontace

Jelikož se jedná o komplikovaný a poměrně náročný procesní úkon, je důležité při použití konfrontace splnit všechny podmínky. A protože konfrontace přináší i určitá rizika, kdy například i osoba, která po celou dobu vypovídala pravdivě a úplně, může pod tíhou psychického působení a nastalé situace může začít vypovídat nepravdivě, či v jiném případě lze očekávat, že při konfrontaci mezi účastníky se dvě lživé výpovědi zároveň utvrdí a sjednotí, je velmi důležité dbát na to, aby byly všechny podmínky splněny.

Hlavní podmínkou, která je stanovena v § 104a odst. 3 TŘ je skutečnost, že každá osoba, která má být konfrontována, musí být již dříve vyslechnuta a zároveň o její výpovědi musí být sepsán protokol. Právě na základě

³⁸ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 69 - 70

zkoumání těchto výsledků, může OČTŘ dojít k závěru, že jsou navzájem v rozporu dle § 104a odst. 1 a 2 TŘ.³⁹

Důležité je také, aby byly osoby v předchozím výsledku ve stejném postavení, jako v tom, ve kterém jsou podrobovány konfrontaci. Pokud tedy byly v trestním řízení vyslechnuty například dva svědci, konfrontace může tedy proběhnout pouze pokud se jejich postavení nezměnilo, jedná se o dva svědky a jeden z nich se nestal v období mezi výsledkem a konfrontací ku příkladu spoluobviněným.

Další podmínkou je skutečnost, kdy musí existovat rozpor v závažných okolnostech, čímž jsou rozdílná fakta ve výpovědích, která by mohla mít neblahý vliv na rozhodnutí. Jedná se především o fakta ohledně toho, jak se skutek stal, kdo jej spáchal popřípadě, zda se o jedná skutek, který může být trestným činem. Konkrétně se pak jedná se o ustanovení § 104a odst. 1 a 2 trestního řádu.

Podmínkou, která musí být splněna je fakt, že konfrontování osob musí přinést tížené ovoce v podobě výrazného přispění k objasnění dané věci a zároveň platí, že nelze daného cíle dosáhnout jiným způsobem nebo jinými prostředky.⁴⁰

4.1.3.2. Zásady konfrontace

Následující základní zásady jsou vodítkem pro úspěšné provedení konfrontace, při které nemusí být pouze vyjasněny rozpory v jednotlivých výpovědích, ale i získání nových důkazů.

Zásada plánovitosti a organizovanosti postupu při konfrontaci je jednou ze zásad, kdy při jejím splnění by měla být snížena míra rizik, které z provedení tohoto institutu plynou. Ať už se jedná o možnost, kdy se dvě lživé výpovědi mohou při konfrontaci sjednotit a osoby se ve svých výpovědích navzájem utvrzují, nebo situaci, kdy jeden konfrontovaný napadne druhého. Proto by osoba, která konfrontaci vede, měla mít vše dopředu pečlivě nastudované, připravený plán a směr, kterým konfrontaci povede, aby k jejímu narušení nedošlo.

Zásada rozhodnosti a ostražitosti velmi úzce souvisí se zásadou prve zmíněnou. Osoba, která konfrontaci vede, musí kromě jiného i neustále pečlivě pozorovat konfrontované osoby, aby zabránila případnému narušení konfrontace,

³⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších zákonů

⁴⁰ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 68

kteře může spočívat, nejen jak bylo výše zmíněno, v napadení jedné konfrontované osoby druhou, ale naopak může docházet i k určitým pokusům o domluvu různými posunky, znaky, gesty nebo domluvenými hesly. Pokud by osoba konfrontující nedbala této zásady, může dojít k nenávratnému poškození tohoto úkonu a ztrátě jeho váhy.

Zásada pozorování konfrontovaných osob navazuje na zásadu ostražitosti. V tomto případě je kromě způsobu komunikace mezi konfrontovanými osobami velmi důležité i chování a komunikace konfrontovaných osob jednotlivě. Je důležité pozorovat chování, náznaky nerozhodnosti, kolísání nebo váhání při jednotlivých odpovědích i odpovědích druhého z konfrontovaných. Konfrontující osoba tedy zkoumá jednotlivé verbální i nonverbální reakce konfrontovaných osob na jednotlivé skutečnosti, okolnosti a fakta, která se konfrontují.

Zásada iniciativy konfrontovaných osob říká, že jednotlivá fakta, která mají vysvětlovat rozpory předchozích výpovědí, mají být předkládána nikoliv konfrontující osobou, ale osobami konfrontovanými. Je tomu tak, protože tímto způsobem je větší šance, že budou zjištěny skutečnosti objektivně, ať už jejich znalost či neznalost. Zároveň může být konfrontovanými osobami vyjádřena vůle vyjasnit dané rozpory.

Zásada aktivního vedení konfrontace kriminalistou je poslední základní zásadou, která by měla být dodržována v rámci provádění konfrontace. Jedná se o vytvoření respektu a autority osobami konfrontovanými vůči osobě, která konfrontaci vede. Je velmi důležité, aby autorita a respekt panovaly po celou dobu trvání konfrontace a je nepřijatelné, aby některý z konfrontovaných převzal nad tímto úkonem vedení a udával směr, kterým se bude konfrontace ubírat. Základem pro úspěšné splnění této zásady je aktivní přístup kriminalisty v oblasti analýzy jednotlivých výpovědí obou konfrontovaných osob.⁴¹

4.1.4. Průběh konfrontace

4.1.4.1. Příprava konfrontace

Příprava konfrontace je velmi důležitou fází celého úkonu. Rizikovost, složitost a náročnost konfrontace vyžaduje, aby byl dán důraz na přípravu úkonu. Příprava musí být důkladná nejen co do obsahu, ale i do organizace, která je neméně

⁴¹ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 134 - 135

důležitá. Součástí přípravy konfrontace je i rozhodnutí o provedení konfrontace. Pozitivní závěr při tomto rozhodování však lze učinit pouze za podmínky, že byly vyhodnoceny všechny potřebné důkazy, dokazující závažné rozpory mezi výpověďmi dvou osob, které nelze objasnit jiným způsobem. Pokud je však rozhodnuto, že konfrontace provedena bude, velmi významným je i rozhodnutí, kdy v průběhu vyšetřování bude nejtaktičtěji správně konfrontaci provést.

Základem přípravy konfrontace je podobně jako u většiny procesních úkonů vymezení účelů a cílů, ke kterým je chtěno se dostat. V případě konfrontace se jedná o cíl vyjasnění konkrétních zjištěných rozporů ve výpovědích. Dalším důležitým prvkem, který s vytyčenými cíli souvisí, je dopředu si stanovení otázek, kterými by se měli rozpory vzniklé mezi jednotlivými výpověďmi logicky vyjasnit. Po důkladném prozkoumání všech detailů by měla být osoba, která konfrontaci povede, být schopna určit, které z konfrontovaných osob, bude otázka položena jako první.

Velkou pozornost by měla osoba vedoucí konfrontaci věnovat především oběti. Pokud totiž dochází ke konfrontaci mezi obviněným a poškozeným, popřípadě obětí trestného činu, je důležité, aby s tím byla tato osoba obeznámena, a především byla připravena setkat se s obviněným tváří v tvář. V tomto případě lze zmínit i takovou situaci, kdy by v případě konfrontování osob mladších 15 let mohlo dojít k narušení mravního ale i duševního vývoje mladistvého. Těmto rizikům je potřeba předcházet a zamezit jim. I právě s touto situací, by měla osoba, která konfrontaci povede počítat a dle dostupných informací posoudit vhodnost provedení tohoto úkonu.

Jak již bylo zmíněno výše, jedním z podstatných náležitostí konfrontace, je situace, kdy konfrontované osoby sedí tváří v tvář. Tato pozice by na oba konfrontované měla vytvářet určitý psychický nátlak, který při klasickém výslechu nebo výpovědi nezažili. Je proto velmi důležité, aby osoba provádějící tento procesní úkon dbala této pozice konfrontovaných osob. Poslední důležitou věcí, která se týká přípravy je zajištění osoby zapisovatele, popřípadě dalších pomocných osob, které nejen pořizují zápis, tedy dokumentaci úkonu, ale zároveň ulehčují průběh celé konfrontace.⁴²

⁴² KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 70

4.1.4.2 Taktika provedení konfrontace

Při samotném provádění konfrontace, je stejně jako u její přípravy důležité dodržovat některé postupy které určuje předem plánovaná a promyšlená činnost, kterou je taktika provedení konfrontace.

Prvním, základním bodem je poučení konfrontovaných osob o jejich právech a povinnostech, které jim z titulu jejich procesního postavení náleží. Dále by se pak osoba provádějící konfrontaci, měla zaměřit na skutečnost, zda se osoby navzájem znají a udělat si tak menší exkurs do jejich osobních vztahů. Jedná se například o vyjasnění skutečností, které by poukazovaly na to, že konfrontované osoby mají mezi sebou nějaké rozpory nebo naopak větší sympatie.

Teprve po vyjasnění těchto osobních vazeb se přistupuje k vyjasňování rozporných výpovědí konfrontovaných, kdy se od účastníka, který odpovídá na otázky, které jsou mu kladeny vyžaduje, aby se při svých odpovědích koukal do očí druhému účastníkovi konfrontace. Právě proto se nejčastěji využívá konfrontace právě dvou osob, které sedí tváří v tvář naproti sobě. Pokud je odpověď konfrontovaného pro konfrontujícího dostatečná, vyžaduje se po druhém účastníkovi, aby se k tomu, co právě bylo řečeno vyjádřil. Pokud by došlo mezi účastníky k neshodě o dané odpovědi, může druhý konfrontovaný uvést svá tvrzení, za kterými si stojí a poté opět dostane možnost první z nich reagovat na druhého.

Pokud se konfrontace vyvíjí takovým směrem, který vyšetřovateli vyhovuje, je možné, aby dovolil účastníkům, aby si navzájem kladli a odpovídali na otázky. To je však možné pouze se souhlasem vyšetřovatele a děje se tak nejčastěji až ke konci celého úkonu.⁴³

Pro případ, že by některý z účastníků, nebo i oba konfrontaci narušovali, má vyšetřovatel možnost ji ukončit, ať už z důvodu toho, že by mezi účastníky panovala příliš velká nevraživost, která by vedla k napadení, tak stejně i z důvodu, že by měl vyšetřovatel podezření, že se konfrontované osoby domlouvají ať už verbálně či neverbálně na svých odpovědích. Pokud by po ukončení konfrontace bylo potřeba konfrontované účastníky dodatečně vyslechnout, je již prováděn jejich výslech odděleně.⁴⁴

⁴³ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 71

⁴⁴ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. str. 462

4.1.4.3. Dokumentace konfrontace

U jiných úkonů prováděných nejen v trestním řízení je velmi důležitá dokumentace, jinak tomu není ani v případě konfrontace, kdy se sepisuje protokol o konfrontaci, který se v některých náležitostech zásadním způsobem liší od protokolu klasického výslechu. Je zřejmé, že narozdíl od protokolu o výslechu bude ten o konfrontaci obsahovat národně obou konfrontovaných osob. Stejně tak jako poučení o jejich právech a povinnostech, a to i za předpokladu, že jejich procesní postavení je navzájem odlišné.

Je velmi důležité, aby se průběh konfrontace zaznamenával chronologicky a systematicky. Podstatné je také zaznamenávání nejen otázek a odpovědí, ale právě i výše zmíněných pokusů o narušení úkonu či neverbální projevy, v reakcích na pokládané otázky i na odpovědi druhé konfrontované osoby. Charakteristická je pro takový protokol především přímá řeč a doslovnost otázek i odpovědí. Protokol je tedy tvořen otázkami, které pokládal vyšetřovatel, popřípadě, které si pokládaly konfrontované osoby navzájem a odpověďmi na ně. Pro přehlednost je vhodné, aby byly odpovědi jednotlivých osob graficky odlišné, ať už využitím jiného stylu či barvy písma. Obligatorní náležitostí protokolu o konfrontaci je i podpisová doložka, která obsahuje podpisy obou konfrontovaných, jejich obhájců, popřípadě i dalších osob, které byly konfrontaci přítomny.⁴⁵

4.2. Rekognice - § 104b TŘ

4.2.1. Pojem a základní charakteristika

Základní definice charakterizuje rekognici jako zvláštní procesní úkon, který spočívá ve znovupoznání objektu a určení jeho totožnosti. Znovupoznání objektu je založeno zejména na smyslovém vnímání, nejčastěji prováděno sluchem nebo zrakem, a je chápáno jako psychofyziologický proces, který probíhá v lidském mozku a umožňuje objekt vnímat, zapamatovat si ho a později si ho i vybavit a srovnat jej s momentálním vjemem předváděného objektu. Jedná se o specifickou metodu kriminalistické praxe, přičemž trestní řád jej řadí mezi zvláštní způsoby dokazování.

⁴⁵ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 72

§ 104b TR

(1) Rekognice se koná, je-li pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc a určil tím jejich totožnost. K provádění rekognice se vždy přibere alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněna

Základními charakteristickými znaky rekognice jsou neodkladnost a neopakovatelnost. Obě tyto vlastnosti jsou definovány v § 160 odst. 4 trestního řádu. Neodkladným úkonem se rozumí takový úkon, který v souvislosti s jeho zmařením, zničením nebo ztrátou důkazu nesnese odklad do té doby, kdy bude zahájeno trestní stíhání. Následuje definice neopakovatelnosti, kdy neopakovatelným důkazem se rozumí takový, který nebude možné provést před soudem. Pokud OČTŘ dojde k závěru, že některý z důkazů je neopakovatelný nebo neodkladný musí být tato skutečnost uvedena v protokolu i s konkrétními důvody.⁴⁶

Neopakovatelnost rekognice není absolutní. V základním slova smyslu je sice rekognice neopakovatelná, avšak existuje několik výjimek, kdy je to možné.⁴⁷ Může se jednat například o rekognici živých osob, které se vydávají za někoho jiného, popřípadě utrpěly amnézii. Stejně tak se může opakovat i rekognice mrtvých osob za předpokladu, že například nebylo tělo důkladně očištěno, což mělo za následek, že její osoba poznávající nepoznala.⁴⁸ Neopakovatelná je primárně proto, protože kromě paměťové stopy, která již existuje, se při prvním pokusu o rekognici vytváří i paměťová stopa právě z tohoto procesního úkonu a může při opakování ovlivňovat opakovanou rekognici. Ovlivnění přichází v podobě doplnění, překrytí, smísení nebo nahrazení původní paměťové stopy novou, doplněnou.

V důsledku opakování rekognice je na poznávající osobu vyvíjen větší psychický tlak a osoba může být podrobena stresu, ať už z důvodu pocitu, který jí říká, že pokud dojde ke správnému ztotožnění, bude objasněn trestný čin, ale i z důvodu, aby při opakování označila stejnou osobu, jako v případě prvním. Toto pak má dva důsledky, v prvním případě osoba označí osobu stejnou jako při prvním

⁴⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších zákonů

⁴⁷ ANULKOVÁ, K. Rekognice. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, ISBN 978-80-7598-105-9. str. 55

⁴⁸ PROTIVINSKÝ, Miroslav. Vady rekognice a jejich procesní důsledky. Bulletin advokacie, 1997, č. 2, str. 15

pokusu automaticky nebo naopak označí osobu jinou.⁴⁹ Obě tyto varianty narušují věrohodnost rekognice a mohou být před soudem zcela jistě zpochybněny, proto je velmi důležité, aby příprava rekognice byla důsledná a přesná.⁵⁰

V dalším případě se jedná nejprve o rekognici osob dle fotografie a následnou rekognici *in natura*. V této situaci je zákonem stanoveno, že rekognice z fotografie nesmí bezprostředně předcházet rekognici *in natura*, zákon však dále nestanovuje, jak dlouhá doba mezi těmito úkony musí být. Ve výsledku je to logické, protože každý případ je jedinečný a ke každému je potřeba přistupovat individuálně. Krátká doba by mohla způsobit, že si osoba poznávající zapamatuje osobu na fotografii a bude touto paměťovou stopou ovlivněna. V druhém případě, pokud by byla doba mezi úkony příliš dlouhá, poznávající osoba by v důsledku zapomínání nemusela osobu poznat.⁵¹

Názory na tento způsob rekognice jsou velmi různorodé. Lze tedy dlouze diskutovat nad tím, zda by rekognice dle fotografie, na které je poznávaný objekt v současném, nebo současnosti velmi podobném stavu, neměla být považována taktéž za rekognici neopakovatelnou a na ten pád by poté nebyla nutná rekognice *in natura*. Pokud by se však jednalo o fotografie velmi staré, na kterých je objekt rekognice k nepoznání, nebo vykazují jiné znaky (barva vlasů, stáří, opotřebení věci apod.) než v současném stavu, bylo by vhodné, aby byla provedena následně i rekognice *in natura*.⁵²

Všeobecně lze říci, že opakování rekognice je z hlediska teorie vyloučeno a potvrzeno mnohými vědeckými výzkumy a vědeckým obsahem obecně. V praxi se však opakování rekognice objevuje velmi často, a navíc se mnohokrát jedná o opakování rekognice ve velmi krátkém časovém období. Tento fakt pak vede ke snižování důkazní hodnoty výsledků, ale i celého procesu rekognice.⁵³

Co se týká subjektů rekognice, jedná se především o svědci, podezřelé nebo

⁴⁹ JANULKOVÁ, K. Rekognice. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, ISBN 978-80-7598-105-9. str. 55

⁵⁰ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 87

⁵¹ JANULKOVÁ, K. Rekognice. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, ISBN 978-80-7598-105-9. str. 55 - 57

⁵² PROTIVINSKÝ, Miroslav. Vady rekognice a jejich procesní důsledky. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 2, str. 16

⁵³ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9. str. 139

obviněné. Nedůležitějším kritériem je, aby subjekt, kterého můžeme označit za identifikující, ztotožňující nebo znovupoznávající, vnímal poznávaný objekt bezprostředně svými smysly a na základě paměťových stop vytvořil myšlenkový obraz poznávaného objektu. V případě objektů rekognice je právním řádem dána rekognice lidí a věcí. Nejčastěji jsou však objektem rekognice živé osoby v procesním postavení podezřelého nebo obviněného.⁵⁴

Problematikou, kterou se zabýval i Ústavní soud je donucení obviněného k podrobení se rekognice ve vztahu k právnímu principu *nemo tenetur se ipseum accusare*, které vyjadřuje právo neobviňovat sám sebe. Ústavní soud tak rámci principu proporcionality konstatuje, že rekognice má v rámci vyšetřování velmi důležitou a nezastupitelnou pozici. Pokud by tedy došlo k situaci, kdy si obviněný bude moci vybrat, zda se rekognici podrobí či ne, docházelo by k nepoměrnému stížení vyšetřování trestných činů. Na druhé straně však ÚS konstatoval že výše zmíněný právní princip má taktéž své meze. ÚS taktéž poznamenal, že podrobení se rekognici ze strany obviněného, je spíše pasivní strpění a tudíž požadavky, které jsou na něj v průběhu rekognice kladeny jsou takového charakteru, aby mohly být označeny za donucení k sebeobviňování či sebe usvědčování.⁵⁵

4.2.2. Dělení rekognice a některé zvláštní druhy

Dělení rekognice do druhů je poměrně obsáhlé. Některé druhy rekognice jsou zaměřeny především na osoby, jiné na věci, popřípadě na zvířata. Záleží i na tom, zda je poznávaný objekt živý či mrtvý. V následujícím rozdělení bude dán prostor jak rekognici osob, věcí i zvířat, v jejich pro rekognici typických charakterů. Následující dělení jistě není kompletní, avšak jsou zde naznačeny nejdůležitější hlediska dělení.

4.2.2.1. Z hlediska obsahu paměťové stopy

Z hlediska obsahu paměťové stopy dělíme rekognici na tu, která je prováděna osobou, která nezná, ani znát nesmí sdruženou informaci o objektu. Poznávající osoba tak nemá příliš přesné vjemy, častokrát jsou totiž účastníky tzv. prchlivých událostí, kdy daný objekt vnímají pouze krátkou chvíli. Tyto osoby pak mají většinou zájem především na usvědčení pachatele a objasnění určitých skutečností, mezi nimi a pozorovaným objektem totiž nejsou žádné blízké nebo

⁵⁴JANULKOVÁ, K. Rekognice. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, ISBN 978-80-7598-105-9. str. 2

⁵⁵ Nález Ústavního soudu III. ÚS 528/06 ze dne 11. října 2007

příbuzenské vztahy. Narozdíl od rekognice, která je prováděna osobou, která musí znát sdruženou informaci o objektu, kdy jsou vztahy mezi poznávající a identifikovanou osobou například příbuzenské nebo jinak si blízké. Při této rekognici pak může docházet k situacím, kdy primárním cílem poznávající osoby nebude objektivně ztotožnit např. pachatele, ale na základě negativního nebo naopak pozitivního vztahu ovlivnit její průběh potažmo výsledek.⁵⁶

4.2.2.2. Z hlediska původnosti objektů

Z hlediska stupně původnosti objektu rozdělujeme rekognici in natura a rekognici dle modelů. V prvním případě se pro rekognici využívají skutečné objekty, v případě druhém se využívají různé substituty, kdy mezi nejčastěji využívané patří zejména fotografie ztotožňovaných objektů. Oba dva typy se dají využívat jak v případě rekognice osob, tak i věcí, či zvířat.

4.2.2.3. Z hlediska charakteru objektů

Velmi důležitým dělením je i dle hlediska charakteru objektu. Prvním typem je rekognice osob, která se dále dělí na úkony, kdy je poznávána živá osoba nebo osoba mrtvá, tedy mrtvola. Může se jednat jak o mrtvolu celou, nebo pouze její část. Dalším typem je rekognice věcí, která se dále dělí dle typického občanskoprávního hlediska na movité a nemovité. Posledním typem dle tohoto hlediska je rekognice zvířat, která se podobně jako u prvního typu dělí na rekognici živých nebo naopak mrtvých zvířat.⁵⁷

V případě rekognice věcí, se věci rozumí určitý hmatatelný prostředek či nemovitost, která souvisí buď s trestným činem nebo s osobou pachatele. Při rekognici movitých věcí je účelem zjistit, komu daná movitá věc patří či jaký má původ. Tyto věci, které je potřeba ztotožňovat jsou většinou nalezeny na místě činu nebo při prohlídce osobní či domovní. Movité věci mají být při rekognici ukázány poznávající osobě ve skupině většího počtu podobných věcí téhož druhu. Dalším důležitým poznatkem pro rekognici movitých věcí je, aby objekt měl nějakou speciální vlastnost nebo znak, díky kterým bude od ostatních věcí ukazovaných ve skupině odlišitelný a rozpoznatelný. Zákonem není stanoven maximální počet věcí, které mohou být při jedné rekognici poznávající osobě ke ztotožnění ukazovány. Stejně jako u osob lze u věcí využít jak rekognici in natura a rekognici dle

⁵⁶ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 158

⁵⁷ JANULKOVÁ, K. *Rekognice*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, ISBN 978-80-7598-105-9. str. 13

fotografie, ta je však pouze v subsidiárním vztahu k rekognici in natura.

Ztotožňování nemovitých věcí není příliš časté. Nejčastějšími prvky, které jsou v rámci rekognice nemovitých věcí poznávány jsou budovy, místnosti nebo popřípadě terén. Primárně se jedná o zjištění místa spáchání trestného činu, úkrytu odcizených věcí, nebo místa, kde došlo k domluvě spolupachatelů. Při rekognici budov se nejčastěji hledí na jejich velikost, tvar, členitost nebo barvu fasády. Při rekognici jednotlivých místností pak může být poznáváno rozmístění nábytku, výmalby nebo situování oken či dveří. Narozdíl od věcí movitých musí být poznávající osobě ukazovány pouze individuálně. Poznávající osoba je do nemovitosti přivedena tak, aby se nemohla orientovat dle města nebo ulice, ve které se nemovitost nachází. Tento krok je činěn z důvodu zvýšení věrohodnosti a spolehlivosti rekognice nemovitých věcí.

Krátkou vsuvku si zaslouží i nepříliš častá, ale možná rekognice zvířat. Rekognice zvířat se dělí od rekognice věcí z toho důvodu, že dle § 494 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník není věcí, ale živým tvorem. Nejčastěji se rekognice zvířat užívá při útoku zvířete na člověka nebo při vyšetřování krádeže zvířat. Pokud se jedná o zvíře, u kterého je žádoucí, aby reagoval na pokyny nebo určitý hlas, je předváděno ke ztotožňování samostatně, pokud by se však o tento postup nejednalo, může být předveden ve skupině jiných druhově stejných a podobných zvířat. U tohoto typu rekognice je velmi důležité, aby vyslychající kladl na výpověď vyslychaného důraz v tom, že po něm bude chtít konkrétní popisy konkrétních částí zvířete, je to z důvodu, že laik nemusí přesně rozumět tomu, co přesně a jak má na daném zvířeti popisovat.⁵⁸

4.2.2.4. Z hlediska identifikačních znaků objektů

Z hlediska charakteru identifikačních znaků jsou rozlišovány tři typy rekognice. Prvním typem je poznávání dle anatomicko-morfologických znaků, jinak pojmenovaných také jako statických. Tento způsob rekognice se uplatňuje pouze u osob a zvířat. Jedná se například o barvu pleti, délku vlasů nebo výšku. V případě věcí se pak uplatňuje rekognice dle vnějších znaků věcí movitých i nemovitých. V tomto případě se jedná například o rozlohu, barvu nebo specifický tvar věci. A posledním typem rozdělení dle identifikačních znaků je rekognice dle funkčních znaků, která se uplatňuje pouze u osob. Jedná se primárně o držení těla,

⁵⁸JANULKOVÁ, K. Rekognice. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, ISBN 978-80-7598-105-9. str. 22 - 24

ale například i o typická gesta, pro určité osoby nebo tón hlasu.

Z hlediska způsobu provedením se rekognice dělí taktéž do tří typů, kdy prvním z nich je s předvedením identifikovaného objektu a převzatých objektů najednou ve skupině. Tato rekognice v případě ztotožňování osob se nejčastěji provádí s použitím polopropustných zrcadel, kdy poznávající osoba vidí skupinu objektů, ale poznávané objekty nevidí ji. Dále existuje rekognice s předvedením jediného identifikovaného objektu, která je nejčastěji využívána v případě, kdy je potřeba identifikovat nalezenou neznámou mrtvolu. Posledním typem je rekognice s předvedením identifikovaného objektu a převzatých objektů jednotlivě, která je využívána zejména při identifikace osob, dle funkčních znaků, nebo u nemovitých věcí.⁵⁹

4.2.2.5. Zvláštní druhy rekognice

Kromě těchto základních druhů a typů rekognice, zná literatura i praxe ještě několik zvláštních druhů, mezi které patří rekognice skrytá, prázdná nebo rekognice mrtvoly *in natura*.

Velmi specifickým typem rekognice je rekognice mrtvoly *in natura*. Při využití tohoto typu rekognice není možné, aby byly předvedeny další osoby, které jsou si podobné. Rekognice mrtvoly se využívá zejména pokud je potřeba zjistit, kým osoba je. Jedná se o zjištění tzv. rodinné příslušnosti, tedy zjištění jména a příjmení, bydliště, popřípadě datum narození. Tento typ ztotožnění se využívá jak v případě ještě nepohřbených mrtvol, tak i mrtvol exhumovaných, kterými se rozumí takové mrtvoly, které již byly pohřbeny, ale na základě úředního povolení či příkazu jsou těla z hrobu vyzvednuta. Používání rekognice mrtvol se používá, pokud ke smrti došlo na základě trestného činu, na základě náhody, ale i sebevraždou. Nejčastěji je osoba mrtvá ukazována v takovém oděvu, ve kterém byla nalezena. Je ale možné, že pro její ztotožnění bude potřeba ukázat například skryté mateřské znaménko nebo tetování na místech, které není v oblečení viditelné, pak je možné mrtvolu ukázat poznávající osobě i bez oblečení. Specifikem také je, že poznávající osoba objekty ztotožnění při rekognici živých osob nezná, zatím co při rekognici mrtvoly je většinou využíván příbuzenský nebo jiný blízký vztah mezi poznávaným objektem a poznávající osobou, na základě, kterého může osoba

⁵⁹KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 87

mrtvolu ztotožnit. Lze tedy říci, že osoba poznávající má sdruženou informaci o mrtvole, která je rekognici podrobena. Pokud je však mrtvola nalezena a není možné zjistit její totožnost, budou osobami pozorujícími osoby z okolí místa, kde byla mrtvola nalezena. Ve většině případů se vzhled mrtvoly upravuje ve smyslu očištění nečistot, zašití velkých ran nebo zamaskování v důsledku rozdrčení části těla. Samozřejmostí je, že oproti rekognici živých osob je poznávající osoba poznamenána emocemi.⁶⁰

Skrytou rekognicí se rozumí takový typ ztotožňování, při kterém osoba poznávací není přímo vystavena kontaktu s poznávanými objekty. Jedná se o situaci, kdy je místnost, kde je osoba poznávající oddělena například polopropustným zrcadlem. Důvodem pro využívání skryté rekognice může být zejména strach z poznávané osoby nebo stres z její přítomnosti. Dále se skrytá rekognice využívá v případech, kdy jsou poznávajícími osobami mladiství nebo děti do 15 let. Pokud by poznávaná osoba trvala na provedení přímé rekognice a poznávající osoba by jí stále odmítala, nebude poznávané osobě vyhověno. Může to být například z důvodu psychické náročnosti pro poznávající osobu, kdy by její rozrušení mohlo narušit věrohodnost a spolehlivost prováděné rekognice, které jsou v případě neopakovatelného úkonu velmi nežádoucí. Zároveň by měla být rekognici přítomna nezúčastněná osoba, která dbá na to, aby vše proběhlo objektivně a nestranně. Argumentem pro neprovedení rekognice dle žádosti pozorovaného je i to, že není stěžejní, jaký typ rekognice je proveden, nýbrž zda jsou řádně dodrženy veškeré postupy, které stanová zákon.

Prázdná rekognice je pojem, který označuje takovou rekognici, která se skládá ze dvou skupin objektů, přičemž v jedné ze skupin osoba poznávaná je a v druhé není. Jedná se o typ rekognice, který zvyšuje věrohodnost jejího provedení. Osoby, které jsou v obou skupinách nejsou totožné, musí však splňovat základní identifikační znaky, které má osoba poznávaná. Tento typ rekognice však v českém právním řádu není zakotven.⁶¹

⁶⁰ DVOŘÁK, Marek. *Rekognice osob v trestním řízení*. Praha: Leges, 2022. Teoretik. ISBN 978-80-7502-532-6.vv

⁶¹ JANULKOVÁ, K. *Rekognice*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, ISBN 978-80-7598-105-9. str. 18 - 19

4.2.3. Zásady rekognice

V následujících bodech jsou vyjmenovány základní zásady a pravidla, která by při dobře provedené rekognici, měla být dodržena:

- Osoba, která je v postavení subjektu rekognice, musí být před samotnou rekognicí vyslechnuta.
- Načasování rekognice je velmi důležité a nejdůležitější je z časového hlediska její včasnost.
- Před provedením rekognice musí být objekty, ale i subjekt řádně připraveny.
- Rekognice může být vykonána pouze s jedním objektem, nebo i s více objekty, které jsou poznávající osobou ztotožňovány.
- Velmi důležitým pravidlem je také, aby objekty nebyly poznávací osobě ukázány před samotným úkonem.
- Vhodné podmínky, kterými se mohou rozumět takové podmínky, za kterých subjekt objekt původně vnímal.
- Pokud by vznikly rozpory mezi výpovědí a rekognicí, je důležité je po skončení vyjasnit.
- Zabránit všem vlivům, které by mohly mít za důsledek opakování rekognice, které je nežádoucí.⁶²

Využití některých zásad je pak dáno přímo judikaturou. Například Ústavní soud ve svém nálezu II. ÚS 2016/20 vyzdvihuje důležitost zásady, která říká, že by v průběhu jedné rekognice měl být poznávající osobě ukázán pouze jeden podezřelý. Konkrétně v této zásadě se rozchází právě judikatura Ústavního soudu s Nejvyšším soudem, kdy se Nejvyšší soud ve svém usnesení 5 To 429/2015 ze dne 27.ledna 2016 od této zásady odchyluje. Ústavní soud svým usnesením dále kvituje zásadu, která zajišťuje podobnost všech objektů rekognice.⁶³ Literatura pak dále upravuje podobnost poznávaných objektů tak, že se objekty neshodují pouze v obecných znacích, ale i ve znacích speciálních, uvedených ve výpovědi poznávající osoby.⁶⁴

⁶² STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 167-168

⁶³ Usnesení Ústavního soudu II. ÚS 2016/20

⁶⁴ PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. *Teorie a praxe kriminalistické identifikace formou rekognice. Kriminalistický sborník*. 1984, str. 133

4.2.4. Průběh rekognice

4.2.4.1. Příprava rekognice

Příprava je stejně jako u konfrontace velmi důležitá, a to zejména z výše uvedeného důvodu neopakovatelnosti rekognice. Primárně je příprava rekognice rozdělena do dvou fází. Tou první je fáze analýzy, kdy hlavním účelem této fáze je zanalyzovat všechny dosud shromážděné materiály a prvky, které mohou případný průběh rekognice, jakkoliv ovlivnit. Analýzou projde téměř vše od osobnosti svědka, přes jeho výpověď, až k identifikovanému objektu.

První, základní myšlenka se ubírá směrem k opodstatněnosti a samotnému důvodu, proč je nutný právě úkon rekognice a nelze jej nahradit například jinou zvláštní formou dokazování. Následně musí být zjištěno, dle jakých identifikačních znaků osoba poznávající, tedy subjekt rekognice, poznává objekt. Tyto znaky by měly být zřejmé z předchozí výpovědi subjekt a jeho výpověď je důležitým, ba dokonce nepostradatelným materiálem k nastudování při přípravě vyšetřovatele na rekognici.

Dalším důležitým faktem, který přímo navazuje na činnost studia identifikačních znaků objektu je, že musí být bezpodmínečně zjištěno, zda se objekt nezměnil, lépe řečeno, zda se nezměnily jeho identifikační znaky, dle kterých má být subjektem při rekognici poznán. Podmínky pro vnímání objektu by měly být nastaveny tak, aby co nejvíce odpovídali skutečnosti, kdy subjekt vnímal objekt poprvé. Jedná se například o nasvícení subjektu, vzdálenost od něj nebo určitou polohu. Aby měla rekognice ten správný účinek, je podstatnou náležitostí, aby bylo opatřeno dostatečné množství objektů, které budou rekognici podrobeny.

Následně je poté rozhodnuto, zda se objekty k rekognici dostaví sekvenčně, tedy jeden po druhém, anebo zda bude rekognice probíhat simultánně a budou objekty předvedeny všechny najednou. Ať už jedna nebo druhá forma rekognice má své klady i zápory, a proto je dobré dle některých expertů tyto dva typy kombinovat. Nejprve je vhodné, aby byly objekty ukázány jeden po druhém bez nutnosti toho, aby poznávající osoba musela rozpoznat identifikovaný objekt. Dále se pak předvedou všechny již předvedené objekty naráz a pozorující osoba by měla identifikovaný objekt poznat.

Další příprava spočívá především v přípravě subjektu, který má identifikovaný objekt poznat. V počáteční fázi musí být poznávající osob poučena o svých právech a povinnostech a dále následuje instruktáž, při které je subjektu

rekognice vysvětleno, co má dělat, popřípadě jak se má v průběhu úkonu chovat. Pokud by vzniklo podezření, že by poznávající osoba mohla být v ohrožení nebo, že by psychický dopad na subjekt rekognice měl mít velký škodlivý účinek, kdy se jedná například o nezletilou osobu, která byla obětí trestného činu pohlavní zneužití dle § 187 zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, je vhodné využít při provádění rekognice jednocestné zrcadlo, přes které poznávající osoba vidí předvedené objekty, avšak z pohledu objektů se průzor jeví jako zrcadlo. Právě v těchto případech se uplatňuje tzv. skrytá rekognice.⁶⁵

Za oboustrannou přípravu, jak na straně objektu, tak subjektu rekognice se může považovat zajištění takového stavu, aby poznávající osoba před rekognicí objekt, popřípadě jeho model neviděla. Toto pravidlo zajišťuje především objektivnost celého úkonu. Taková rekognice, která ztratí tímto způsobem svoji objektivitu je rekognicí špatně provedenou, a tedy síla takového důkazu výrazně klesá.

Průběh rekognice, který je popsán níže by měl proběhnout bez sebemenšího náznaku výpadku dokumentace. Je tedy podstatné, aby veškerá zařízení a prostředky, kterými se rekognice dokumentuje, byly vyzkoušeny. Tuto přípravu má na starost kriminalistický technik, který zodpovídá za funkčnost a hladký průběh rekognice z technického hlediska.⁶⁶

4.2.4.2. Taktika provedení rekognice

Nejen příprava rekognice, ale i její průběh má pravidla, které je v rámci důvěryhodnosti a objektivnosti důkazu důležité dodržovat. Zejména pak dvě z nich. Tím prvním je doporučení, aby identifikovaný objekt byl předveden ve skupině objektů. Poznatky z psychologie hovoří o tzv. "jednoohniskové pozornosti". Jedná se o situaci, kdy je možné všechny předvedené objekty sledovat najednou z jednoho místa. Velmi záleží i na počtu předvedených osob, jelikož lidský mozek nezvládne vnímat povětšinou více objektů současně, což je právě u rekognice stěžejní prvek. Je však důležité zmínit, že v některých případech je spíše žádoucí sekvenční způsob, tedy předvedení jednotlivě objektů za sebou. Zatímco dospělý jedinec by měl být schopný dobře ztotožnit identifikovaný objekt mezi sedmi dalšími, pro děti

⁶⁵ PROTIVINSKÝ, Miroslav. Vady rekognice a jejich procesní důsledky. Bulletin advokacie, 1997, č. 2, str. 24 - 25

⁶⁶KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 87–89

a zároveň osoby starší, se z důvodu nedostatku vyspělosti potažmo vysokého věku, by mělo být předvedeno maximálně objektů pět.

Druhým postupem, který by měl být striktně dodržován, je předvedení pouze jediného identifikovaného objektu mezi přibranými. Toto pravidlo je dodržováno zejména proto, aby se subjektu, kterým je poznávající osoba, ulehčilo rozhodování v rekognici. Vzhledem k tomu, že je zákonem stanoven minimální počet objektů rekognice na čtyři přibrané a jeden identifikovaný, znamenalo by to, že v případě předvedení čtyř identifikovaných objektů by muselo být předvedeno šestnáct přibraných objektů, to vy však rozporovalo výše vysvětlené první pravidlo a mohlo by docházet ke dezorientaci, popřípadě většího stresu vyvíjeného na subjekt. Zároveň zákon stanoví, jakým způsobem se určí pořadí buď předvedení nebo v případě rekognice dle hlasu, hovoření.

§ 104a TR

(3) Má-li být poznána osoba, ukáže se podezřelému, obviněnému nebo svědkovi mezi nejméně třemi osobami, které se výrazně neodlišují. Osoba, která má být poznána, se vyzve, aby se zařadila na libovolné místo mezi ukazované osoby. Jestliže osoba má být poznána nikoliv podle svého vzezření, ale podle hlasu, umožní se jí, aby hovořila v libovolném pořadí mezi dalšími osobami s podobnými hlasovými vlastnostmi.⁶⁷

4.2.4.3. Dokumentace rekognice

Stejně jako o všech procesních úkonech, tak i rekognici musí být vyhotovena dokumentace. Nepřítomnost nebo nedostatky dokumentace by totiž mohla být za důsledek neplatnost nebo zpochybnění důležitého, neopakovatelného důkazu, kterým rekognice bez pochyb je. Dokumentace se sepisuje do protokolu o rekognici, který obsahuje jak zdokumentování průběhu úkonu, tak jeho výsledek. Pravidla psaní protokolu jsou k nalezení zejména v § 55 odst. 1 písm. a) - f) Trestního řádu, který definuje obecné náležitosti protokolu. Dále se užije ustanovení § 55 odst. 3 věta druhá Trestního řádu, které definuje zvláštní náležitosti přímo protokolu o rekognici.

⁶⁷ zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších zákonů

§ 55 odst. 3 věta druhá TŘ

V protokolu sepsaném o rekognici se podrobně uvedou okolnosti, za nichž byla rekognice prováděna, zejména pořadí, ve kterém byly osoby nebo věci ukázány podezřelému, obviněnému nebo svědkovi, doba a podmínky jejich pozorování a jejich vyjádření; o rekognici prováděné v přípravném řízení se zpravidla pořídí též obrazové záznamy.⁶⁸

Obecně lze říci, že protokol se dělí do několika částí, kdy obsahem jednotlivých částí jsou předem specifikované údaje. Do první části, patří zejména místo a čas provedení úkonu, tedy kdy a kde byla rekognice provedena, dále označení věci, ve které má být daná rekognice důkazem a jaký je účel rekognice. Zároveň je velmi důležitý počet, popis a specifikace objektů rekognice, jak identifikovaného objektu, tak objektů s ním předváděných. U věcí se jedná o jejich popis, u osob se jedná o osobní údaje – jméno, příjmení. Osobní údaje musí být zdokumentovány taktéž u osoby poznávající. Důležitou součástí, bez které by mohlo dojít k zpochybnění nebo neuznání důkazu, je poučení jak osoby identifikované, tak osoby poznávající.

Druhá část protokolu je konkrétnější a zaměřuje se zejména na podmínky, za kterých byla rekognice provedena. Konkrétně to může znamenat rozdělení pořadí poznávaných objektů, kdy je potřeba dbát práva identifikované osoby, která si může vybrat v jakém pořadí se před rekognici dostaví. Dále je důležité popsat, zda byly vytvořeny takové podmínky (světelné podmínky, prostředí apod.), které nejvíce odpovídají situaci, při které byl první vjem poznávající osoby ohledně identifikovaného objektu.

Třetí část se pak skládá především z výsledku a hodnocení dané rekognice. Výsledkem rekognice může být buď úspěch, který značí to, že identifikovaný objekt poznávající osoba označila, nebo naopak neúspěch za předpokladu skutečnosti, kdy poznávající osoba neoznačila žádný z objektů jako objekt identifikovaný. Důležitou součástí hodnocení je i fakt, dle jakých znaků poznávající osoba identifikovaný objekt poznala. Neodmyslitelnou částí třetí části tvoří i podpisová doložka, kde musí být podpisy OČTŘ, přítomných osob a subjektu, popřípadě subjektů rekognice. Údaj, který značí konec tohoto procesního úkonu je

⁶⁸Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších zákonů

taktéž obligatorním prvkem protokolu o rekognici.⁶⁹

Z dostupné literatury je jasné, že teorie o rozdělení protokolu se u jednotlivých autorů liší, zatímco docent Zdeněk Konrád ve své publikaci zmiňuje tři části protokolu o rekognici, profesor Jan Musil zmiňuje části čtyři. Rozdělení dle profesora Musila totiž rozděluje druhou část docenta Konráda na dvě části, ve druhé se zabývá počtem a popisem objektů rekognice, popřípadě jejich poučením v případě rekognice osob. Zatímco až do části třetí řadí informace a poznatky ohledně podmínek, za kterých byla rekognice provedena a číselné označení objektů rekognice. v části čtvrté je pak obsahem výsledek, podpisová doložka, popřípadě námitky.⁷⁰

4.2.4.4. Prověřování a hodnocení rekognice

Pro hodnocení výsledků a průběhu rekognice je vhodné, aby z jejího průběhu byla pořízena ještě tzv. doplňující dokumentace. Ta spočívá zejména ve fotodokumentaci, v lepším případě i videodokumentaci. Tyto dvě formy doplňkové dokumentace poté tvoří spolu s protokolem dokumentační obraz o průběhu a výsledku procesního úkonu, tedy rekognice.

Fází, která vyplňuje prostor mezi dokumentací a hodnocení rekognice je prověřování důkazu. To spočívá ve srovnávání výsledků důkazů, které byly získány pomocí rekognice a jiných důkazů, které byly jiným způsobem. Základním cílem této prověrky je zjistit a objasnit společné rysy a spojitosti mezi jednotlivými důkazy a zařazení výsledku rekognice do celku všech ostatních důkazů.⁷¹

Prověrku rekognice můžeme rozlišovat ve dvou základních pojetích. V užším pojetí se jedná pouze o prověrku úkonu rekognice, konkrétně jeho výsledku, zda osoba poznávající identifikovaný objekt ztotožnila, či nikoliv. V rámci širšího pojetí se zkoumá nejen výsledek rekognice jako takové, ale i výslechu, kterému byla osoba poznávající, tedy subjekt rekognice podrobena před samotným úkonem rekognice.⁷²

⁶⁹KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 93

⁷⁰JANULKOVÁ, K. *Rekognice*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, ISBN 978-80-7598-105-9. str. 69

⁷¹KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 94

⁷²JANULKOVÁ, K. *Rekognice*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, ISBN 978-80-7598-105-9. str. 70

Hodnocení důkazů je chápáno jako závěrečná, vrcholná fáze dokazování, při které orgány činné v trestním řízení přidělují, na základě jejich prověření a zkoumání, jednotlivým důkazům jejich důkazní význam apod.. Jedná se o zákonnost, tedy zda byl důkaz opatřen a proveden dle platné právní úpravy, závažnost, tedy zda je důkaz takové hodnoty, že může být použit pro zjištění skutkového stavu a pravdivost, která označuje, zda jsou jednotlivé části a následně důkaz jako celek existující a dokázané, a které nikoliv.

Při této vrcholné fázi dokazování se vychází z mnoha faktů a skutečností, které jsou zejména z technického hlediska provádění důkazů. Hodnocení rekognice tedy může být ovlivňováno například tím, jak je ztotožňovaný objekt vnímán jak objektivním, tak subjektivním způsobem. Dále je důležitý i časový rozestup od okamžiku prvního vnímání identifikovaného objektu poznávající osobou, až do doby, kdy je provedena rekognice. Tento časový úsek nesmí být ani příliš krátký, ani příliš dlouhý, aby byla zachována důvěryhodnost rekognice. Jedním z nejdůležitějších faktů při hodnocení rekognice je i výpověď poznávající osoby. A to jak její obsah jako celek, tak i například popis zvláštních znaků, kterých si subjekt rekognice při prvním vnímání na objektu všiml a následně jejich srovnání při rekognici, kdy dle právě těchto znaků došlo k poznání identifikovaného objektu. Stejně jako u všech svědků, je i zde hodnocena důvěryhodnost osoby poznávající. Důvěryhodnost se může měřit například dle čistého trestního rejstříku, vztahu k identifikované osobě apod. Finálním faktem pro hodnocení rekognice je pak srovnání rekognice s jinými důkazy.

Jak již bylo řečeno výše hodnocení důkazů, konkrétně rekognice je procesem, při kterém je potřeba brát v potaz velké množství skutečností a parametrů. V případě formování paměťové stopy a následné výpovědi subjektu je důležité brát v úvahu zejména podmínky vnímání objektu a dobu, která uplynula mezi prvním vnímáním a rekognicí. S tím souvisí i to, jak konkrétně a jak moc do detailů dokáže subjekt identifikovanou osobu popsat. Omezením však ale může být i nízká úroveň smyslových a rozumových vlastností, která se projevuje nejen u dětí, ale například i u osob, které jsou těžce nemocné, nebo jsou staršího věku. Toto omezení pak může mít za následek menší důvěryhodnost, ba dokonce neplatnost důkazu rekognice.

Kvalita průběhu rekognice může mít taktéž vliv na její závažnost, zákonnost a pravdivost, které jsou předmětem jejího hodnocení. Při hodnocení tedy musí být zkoumáno i to, zda byl přibrán dostatečný počet objektů k objektu identifikovanému, který je striktně stanoven zákonem. Důvěryhodnost také podtrhuje to, zda osoba poznala ztotožňovaný objekt bezpečně, nebo zda si byla spíše nejistá a zároveň také to, zda existovaly nějaké konkrétní znaky, které osoba dokázala rozklíčovat a dle toho objekt ztotožnit. Čím větší konkrétnost, tím by měla být důvěryhodnost a pravděpodobnost správnosti větší.⁷³

Rozpory jsou velmi nežádoucím prvkem, který dokáže nabourat strukturu nejen rekognici, a proto v rekognici lze dělit na následující:

- rozpor mezi znaky, které byly uvedeny v popisu hledaného objektu a znaky, dle kterých poznávající osoba identifikovaný objekt poznala
- rozpor mezi znaky, které byly uvedeny v popisu hledaného objektu a znaky, které jsou skutečnými znaky objektu
- rozpor mezi označením objektu, pokud se rekognice zúčastnilo více poznávajících subjektů
- rozpor výsledků rekognice a výsledků jiných důkazů, které byly v téže věci provedeny a rozpor, který vznikne z nedůvěryhodnosti poznávajícího subjektu.⁷⁴

Co se týká výsledků rekognice, jsou důkazy, které z ní vyplynou pouze důkazy původními. Je tomu tak, protože pouze ta osoba, která subjekt vnímala svými smysly, je subjektem rekognice. V případě přímosti a nepřímosti důkazů se pak může jednat o obě varianty.⁷⁵ Přímým důkazem, který přímo potvrzuje či naopak vyvrací danou skutečnost, je rekognice v případě, kdy poznávající osoba vnímala objekt přímo při páchaní trestného činu. Nepřímým důkazem je pak rekognice v případě, kdy osoba vnímala objekt na místě trestného činu a v době páchaní trestného činu. V tomto případě je nepřímý důkaz takovým důkazem, který neobjasňuje sám o sobě, zda se daná skutečnost stala, či nestala, ale právě pomocí

⁷³ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 94

⁷⁴ VICHLENDÁ, Milan. *Kriminalistika*. Karviná: 2011 Střední odborná škola ochrany osob a majetku s.r.o.. Dostupné na: <https://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>

⁷⁵ JANULKOVÁ, K. *Rekognice*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, ISBN 978-80-7598-105-9. str. 73

něj je možné objasnit danou skutečnost pomocí jiné skutečnosti.⁷⁶ Stejně jako u přímých a nepřímých důkazů, může být rekognice důkazem usvědčujícím, ale i ospravedlňujícím.

Pokud by byl porušen procesní postup provedení, který je pro rekognici stanoven zákonem, má to fatální následky zejména pro zákonnost, ale i pro věrohodnost a pravdivost. Taková vada řízení, která by v tomto případě byla považována za podstatnou, může mít za následek i zrušení rozhodnutí.⁷⁷

4.3. Vyšetřovací pokus

4.3.1. Pojem a základní charakteristika vyšetřovacího pokusu

Vyšetřovací pokus je na základě posloupnosti zvláštní formou dokazování, definován v § 104c trestního řádu. Jedná se o prvek kriminalistického experimentu, který je chápán jako metoda poznání, při které se uměle a vědomě navodí určitý děj, či jev, který je pozorován a následně jsou vyhodnocovány zákonné vztahy mezi podmínkami či následky. Vyšetřovací pokus je konkrétně jeho specifickou částí. Druhou částí kriminalistického experimentu je část speciální, do které řadíme především expertizní experiment, který slouží jako metoda kriminalistické expertizy, nebo experiment taktický, kdy jeho výstupem není důkaz samotný, ale může se jednat o velmi důležitou informaci.

Vzhledem k tomu, že je vyšetřovací pokus svým charakterem velmi blízký jiným způsobům dokazování, jako je rekonstrukce nebo prověrkou na místě, bývá s nimi často nesprávně zaměňovat. Jejich odlišnosti můžeme najít nejen v celkovém obsahu úkonu, ale i v cíli, který sledují. Vyšetřovací pokus má sám povahu samostatného důkazního prostředku. Podstata, ve které vyšetřovací pokus spočívá je poměrně rozsáhlá, primárně se sice jedná o výsledek, kterým se sledují nejruznější hmotné stopy, důležité jsou ale i jevy a okolnosti, které mají povahu sekundární.⁷⁸

⁷⁶ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0. str. 425

⁷⁷ JANULKOVÁ, K. Rekognice. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, ISBN 978-80-7598-105-9. str. 73

⁷⁸ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 100 - 101

Poprvé byl vyšetřovací pokus využit až v 60. letech, konkrétně na konci této dekády. Právní formu a řád mu však dal až v roce 1972 Vladimír Prerad ve své monografii, kterou věnoval nejen problematice pojmu a podstaty vyšetřovacího experimentu, ale i principů organizace, metodiky a taktiky aplikace tohoto úkonu. Tato monografie byla prvním komplexním zpracováním vyšetřovacího pokusu.⁷⁹

Hlavními cíli vyšetřovacího pokusu se rozumí především získání podkladů, které udávají směr kriminalistický verzí, známých také pod přizviskem vyšetřovací. Dalším bodem, co se cílů tohoto procesního úkonu týká, je získání prostředků prověrky, které byly předem vytyčeny vyšetřovací verzí. Za cíl vyšetřovacího pokusu se považuje samozřejmě taktéž získání nových důkazů, prostředků prověrky získaných důkazů a zároveň i prostředků, které by mohli odhalit okolnosti, které napomohli spáchání TČ. Rozptyl cílů vyšetřovacího pokusu je poměrně široký, a to hlavně díky jeho rozsáhlé funkční schopnosti, kdy je jak nástrojem poznání, tak má schopnost dokázání skutkového stavu.

Pro základní charakteristiku je také velmi důležité poukázat na účastníky vyšetřovacího pokusu. V základu tyto účastníky dělíme do tří skupin – přímí, nepřímí a pomocné osoby.

V první skupině lze nalézt ty osoby, které se přímo na daném úkonu realizují a nezáleží na tom, zda se jedná o organizaci, přípravu, či průběh úkonu. Přímí účastníci vyšetřovacího pokusu jsou orgány činné v trestním řízení, ale zároveň i osoby, které byly vyslechnuty a na základě jejich výpovědi jsou vyšetřovací pokusy prováděny. Konkrétně lze jmenovat například svědky, poškozené, ale i obviněné apod. Tyto osoby se nemusí pokusu účastnit povinně, je jejich rozhodnutí, zda budou přítomny nebo zda se nechají zastoupit, z toho již tedy vyplývá, že to musí být osoby zastupitelné⁸⁰. Rozhodnutí, zda se budou tyto osoby účastnit vyšetřovacího pokusu je i na vedoucím vyšetřovateli, který má za úkol rozhodnout, zda je vhodné, aby se jednotlivé osoby pokusu účastnili. Vhodnost je v tomto případě rozhodujícím faktorem, který musí být důkladně prozkoumán, aby nedošlo

⁷⁹ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 132

⁸⁰KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 102

k narušení pokusu a tím ke ztrátě jeho objektivitu a správnosti. Příkladem může být přítomnost poškozeného, který usměrňuje figuranta nahrazujícího obviněného místo vyšetřovatele, což vede přesně k těm důsledkům výše zmíněným.⁸¹ V případě osob se zvláštními vlastnostmi a dovednostmi, které mají pro vyšetřovací pokus primární význam, které zastupitelné nejsou, je potřeba jejich přítomnost a aktivní účast vyžadovat, ačkoliv i nezastupitelná osoba může odmítnout se vyšetřovacího pokusu účastnit. Pokud by se zastupitelné nebo nezastupitelné osoby rozhodly a aktivní účast na pokus by odmítly, jsou místo nich přítomni osoby pokusné nebo figuranti, kteří musí mít fyziologický a nejlépe i psychický obraz velmi podobný té osobě, kterou zastupují.

Nepřímým účastníkem se rozumí ten, kdo se na vyšetřovacím pokusu účastní ze své odbornosti. Jedná se tedy o znalce nebo odborníky. Jejich prací je zejména odborná konzultace, která by měla přidat nejen na objektivitě, ale i na zákonnosti celého důkazu. Znalci a další odborníci tedy mají primárně na starost konzultace a posudky, zatímco zákonnost může hlídat například obhájce obviněného, který dohlíží na to, zda je úkon prováděn přesně dle platné právní úpravy. Poslední skupinou jsou osoby pomocné. Jejich úkolem je zejména zabezpečení hladkého průběhu úkonu. Příkladem se jedná o ostrahu obviněného, která dbá na ochranu v případě vazebního vyšetřování nebo jsou to osoby, které mají na starost dokumentaci průběhu i výsledků těchto úkonů.⁸²

4.3.2. Druhy vyšetřovacích pokusů

Vyšetřovací pokus se dělí do dvou základních skupin, kterými jsou pokusy senzorické a pokusy situační. Senzorickými pokusy se rozumí takové, při kterých je využíváno lidských smyslů a smyslových orgánů, aby se zjistilo, zda je možné danou skutečnost danými smysly vnímat. Konkrétně se může jednat o zrak, kdy je například zkoumáno, zda svědek mohl z bodu A vidět do bodu B, kde spáchal pachatel trestný čin. V případě sluchu se jedná o zkoumání, zda z určitého místa, za určitých podmínek, bylo možné slyšet například výstřel nebo rozhovor spolupachatelů.

⁸¹ PRERAD, Vladimír. Vyšetřovací pokus - problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 6-7.

⁸² KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 102

Druhým typem pokusu je pokus situační, kterýmž se zkoumají možnosti. Konkrétně se jedná o možnosti provedení činnosti, specifikovanou osobou za daných podmínek, nebo zda vznik či existence určitého jevu mohou mít důsledek v trestném činu. Do třetice lze říci, že se zkoumá všeobecně průběh události, která je vyšetřována. Primárně se pak zkoumají fáze, principy a detaily vyšetřované události.⁸³

4.3.3. Zákonné podmínky vyšetřovacího pokusu

Mezi základní právní úprav vyšetřovacího pokusu patří zejména § 104c odst. 1-4 Trestního řádu. Jedná se o velmi krátkou právní úpravu, která je odbornou literaturou dále rozváděna do větší šíře. Základní podmínky pro konání vyšetřovacího pokusu jsou definovány v prvním odstavci tohoto ustanovení, který říká, že se takový pokus bude konat buďto z důvodu upřesňování skutečností, které již byly v trestním řízení zjištěny, nebo naopak v případě, kdy je potřebné zajistit nové důkazy nebo skutečnosti, které by mohly mít zásadní dopad pro rozhodování v trestním řízení. Tyto skutečnosti se pak zkoumají a pozorují v umělých a proměnlivých podmínkách.

Zákonem jsou zároveň upraveny i situace, kdy se k provedení vyšetřovacího pokusu nepřistoupí.

§ 104c odst. 2 TŘ

K provedení vyšetřovacího pokusu se nepřistoupí, jestliže to je vzhledem k okolnostem případu nebo osobě podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka nevhodné nebo lze-li účelu vyšetřovacího pokusu dosáhnout jinak⁸⁴

Účast osob, které se zúčastní vyšetřovacího pokusu je vymezena ustanovením § 104c odst. 3 TŘ. V přípravném řízení je v případě konání vyšetřovacího pokusu obligatorní, přibrat minimálně jednu osobu, která se na věci neúčastnila. Touto osobou se rozumí například figurant, nesmí se jednat o svědky, podezřelé, OČTŘ apod. Výjimka se umožní pouze v tom případě, že by neúspěšné nebo nemožné zajištění této osoby mohlo zmařit výkon tohoto úkonu. Pokud to

⁸³ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 184

⁸⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších zákonů

okolnosti a charakter vyšetřovacího pokusu vyžadují, je možné k pokusu přibrat svědka či znalce, ale i podezřelého nebo obviněného. Na účast těchto osob se přiměřeně využije ustanovení o jejich výslechu.

Pokud by se však vyšetřovacího pokusu měla účastnit osoba mladší 18 let, tedy osoba nezletilá užije se právní úpravy § 102 TŘ, která obsahuje specifika výslechu nezletilého svědka. Důležitým prvkem je přibrání orgánu sociálně-právní ochrany dětí, neboli OSPODu nebo jiného takového orgánu, který disponuje zkušeností v péči a výchově mládeže. Tento orgán by měl přispívat svými poznatky k tomu, aby odhalily mentální úroveň dítěte mladšího 15 let nebo mladistvého tak, aby mohl být proveden vyšetřovací pokus adekvátním způsobem a nemusel být vícekrát opakován. Pokud by tyto orgány však došly k závěru, že osoba mladší 18 let není schopna se účastnit takového pokusu nebo tento pokus má negativní dopad na jejich psychické zdraví, navrhne, aby byl pokus odložen na později. Pokud by se nejednalo o pokus, kterému by hrozilo nebezpečí z prodlení, nemusí OČTŘ tomuto návrhu vyhovět.

Posledním ustanovením, které se vyšetřovacího pokusu v trestním řádu konkrétně týká, pojednává o zákazu donucování k účasti na vyšetřovacím pokusu. Nemohou být donucováni podezřelé osoby, obviněné osoby, spoluobvinění, poškozený a svědek, který má právo odeprít výpověď. Ostatní osoby, jejichž účast je na vyšetřovacím pokusu povinná mají povinnost se jej zúčastnit. Tyto osoby sice nesmí být donucovány účastnit se vyšetřovacího úkonu, jsou však povinné se dostavit k doplňujícímu výslechu, kterým se doplňují skutečnosti, které vyvstaly z provedeného vyšetřovacího pokusu.⁸⁵

4.3.4. Průběh vyšetřovacího pokusu

4.3.4.1. Příprava vyšetřovacího pokusu

Základem dobré přípravy vyšetřovacího pokusu je precizně a detailně propracovaná analýza nejen důkazů, ale všech materiálů, které byly v daném případě shromážděny. Vzhledem k rozmanitosti a složitosti některých vyšetřovacích pokusů, je možné, že bude potřeba přesunout účastníky na určité místo. V tomto případě se příprava vyšetřovacího pokusu dělí na přípravu před výjezdem na místo vyšetřovacího pokusu a na přípravu po příjezdu na místo

⁸⁵ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 135

vyšetřovacího pokusu.

Příprava před výjezdem na místo vyšetřovacího pokusu je důležité, aby bylo jasné dáno, které problematiky se bude vyšetřovací pokus týkat a co je jeho účelem. Proto, aby byl pokus efektivní, je důležité si předem stanovit několik hypotéz, které budou pokusem zkoumány a k jejichž závěrům by se mělo pokusem dojít. Podstatnou součástí vyšetřovacího pokusu je i plánování a důkladná organizace. V první řadě je potřeba naplánovat pořadí, ve kterém budou pokusy provedeny. Dále je důležité stanovit již konkrétní obsah jednotlivých pokusů a vyhodnotit, jaký způsob bude pro jejich provedení nejvhodnější a nejefektivnější, a zároveň musí být dopředu promyšleny jednotlivé etapy a části pokusů a zároveň jejich různé varianty.

Neméně důležitým prvkem je pak i zvolení správného okruhu účastníků, který se bude vyšetřovacího pokusu účastnit. Ale pouze posouzení správného okruhu osob není jedinou přípravou účastníků, musí také být zajištěno, aby se všichni na určité místo a v určitou hodinu dostavili. To velmi souvisí i s posledním bodem, který je potřeba důkladně připravit ještě před výjezdem na místo pokusu, a to je zajištění technického zabezpečení. Jedná se tedy o dopravní prostředky, které na místo pokusu dopraví technické zařízení i všechny účastníky pokusu. Dále se to týká maket věcí či strojů, které hrají ve vyšetřovacím pokusu primární roli, ale také jde o dokumentační materiál, který je zapotřebí pro kvalitní dokumentaci celého úkonu, která bude na konci využita při jeho hodnocení. Jedná se tedy o komplexní zabezpečení materiálními věcmi, technikou a zároveň vytvoření potřebného prostředí, například domluvení se s obcí o uzavření komunikace, na které má být pokus uskutečněn. Zabezpečení po těchto stránkách musí být takové, aby průběh vyšetřovacího pokusu nenarušovaly nežádoucí vlivy a vše proběhlo dle promyšleného plánu.⁸⁶

Příprava, která probíhá již před samotným započítím pokusu jako takového je označována jako příprava po příjezdu na místo vyšetřovacího pokusu. V té by měly proběhnout přípravy v několika bodech. Tím prvním bodem je uzavření místa, kde se bude vyšetřovací pokus odehrávat. Pokud by na místě, na kterém má být proveden vyšetřovací pokus došlo k výrazným změnám, je důležité, aby se místo co nejvíce podobalo stavu, do kterého je potřeba pokus přenést, protože vytvoření

⁸⁶ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 103

identických podmínek daného místa je velkou součástí úspěšně provedeného vyšetřovacího pokusu. Před tím, než proběhne rekonstrukce místa, je potřeba jej zdokumentovat. Nejčastěji využívaným prostředkem je fotodokumentace. Fotodokumentaci je potřebné provést jak před rekonstrukcí daného místa, tak po ní.

Aby pokus proběhl co nejefektivněji a bylo možno vyzkoušet co nejvíce jeho variant, je dobré provést předběžnou konzultaci s osobami, které byly k úkonu přibrány jako odborníci nebo znalci. vyslechnout si jejich myšlenky a nápady, jak nejlépe provést pokus z jejich odborného hlediska, aby byl co nejobjektivnější a zároveň se dosáhlo tíženého výsledku.

Velmi důležitým bodem je také provedení instruktáže všem účastníkům vyšetřovacího pokusu. Každý z účastníků musí ještě před započítím samotného pokusu vědět, jaké je jeho postavení a jaké konkrétní úkoly a činnosti má vykonávat. Mezi účastníky musí být domluveny taktéž signály a posunky, kterými se budou v průběhu pokusu dorozumívat. Jedná se o signály pro započítí pokusu, přerušeni nebo ukončení experimentu.⁸⁷

Je důležité poznamenat, že každý vyšetřovací pokus je originální, a proto je k němu potřeba přistupovat individuálně ve všech oblastech, nejen přípravy. Výše uvedená pravidla nemusí být takto finální, jedná se pouze o demonstrativní výčet toho, co by mělo být splněno, než se se samotným pokusem začne. Vzhledem k originalitě jednotlivých případů a tím pádem i originalitě pokusu jako takového je tedy vhodné přistupovat s pragmatičností a důsledností. V případě, že se jedná o náročnější pokus, bude zapotřebí více příprav, někdy i speciálních, které se nedají generalizovat. Naopak u těch jednodušších nebude zapotřebí například velké logistiky nebo sálo-dlouhého plánování.

4.3.4.2. Provedení vyšetřovacího pokusu

Pro provedení úspěšného, relevantního a objektivního vyšetřovacího pokusu je zapotřebí, aby byla dodržována určitá pravidla, postupy a doporučení. Dále je zapotřebí dodržovat všechny podmínky, které jsou stanoveny zákonem. Všem těmto prvkům se obecně říká taktika provedení. Pokud je taktika provedení vyšetřovacího pokusu vykonána správně, měl by důkaz, který z tohoto pokusu vzejde být věrohodný a správný. Konkrétně taktika provedení vyšetřovacího

⁸⁷STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 186

pokusů má pět základních pravidel.

Prvním kritériem dobrého vyšetřovacího pokusu je přítomnost omezeného počtu účastníků, kteří se jej aktivně účastní. Pokud by došlo k situaci, kdy se na vyšetřovacím pokusu podílí velké množství osob, může to mít nežádoucí účinky ze dvou stran. Tou první je situace, kdy velké množství osob bude ovlivňovat výkon experimentujících osob, které pokus provádí. Druhou situací, je ovlivnění osoby, která pokus řídí. Čím více lidí je přítomno, tím více musí rozložit svou pozornost mezi ně a méně se pak může soustředit na samotné vedení pokusu. Zároveň je ale velmi důležité, aby byly přítomny všechny osoby, které jsou nezastupitelné a jejichž přítomnost se více než žádoucí. Podstatnou náležitostí tedy je, aby bylo vybráno správné množství účastníků pokusu, kterých ve výsledku nebude přespříliš, ale zároveň nebude chybět nikdo pro provedení pokusu důležitý.

Druhým pravidlem je, aby byly uměle pro pokus vytvořeny co nejvíce shodné podmínky, které budou odpovídat podmínkám, za kterých se pozorovaná a zkoumaná událost stala. Nejdůležitějším bodem je napodobit co nejpřesněji ty podmínky, které mají zásadní vliv na prováděný pokus. Ty podmínky, které danou událost neovlivňovaly napodobeny přesně být nemusí, pokud by ale byly, je to pouze ku prospěchu. Právě správně a přesně uměle vytvořené podmínky, jsou velkou částí dobře provedeného vyšetřovacího pokusu. Shodnost těchto podmínek, které byly pro pokus vytvořeny nikdy není absolutní, nýbrž relativní. Základních postupů, které by měly být pro kvalitní vytvoření podmínek dodrženy je několik.

Prvním takovým postupem je, že by mělo být co nejvíce eliminováno působení, zejména to negativní na osobu, která je osobou pokusnou. Jedná se zejména o situaci, kdy osoba nebude dopředu vědět, jaký je cíl daného pokusu, kterého je účastníkem. Například jí nebude řečeno, zda se v jejím konkrétním případě zkoumá viditelnost určitého činu, či slyšitelnost nějakého zvuku. Dalším podstatným prvkem je provádění vyšetřovacího pokusu ve stejné denní době, jako se stala zkoumaná událost. S tím velmi úzce souvisí i výběr správného, tedy nejlépe totožného místa, ale i vytvoření podmínek na daném místě.

Neméně důležité je kromě správně zvolené denní doby i správné zvolení klimatických podmínek. Jednotlivé prvky události, které jsou zkoumány totiž mohou záviset i na tom, zda v době události bylo větrno či bezvětří, ale i na tom, jaká byla teplota vzduchu. Velmi logickým prvkem, je i využití takových předmětů a věcí, které byly právě ve skutečnosti využity. Závěrem je také nutné podotknout,

že vyšetřovací pokus by měl být prováděn ve stejném tempu, jako zkoumaná událost, pouze tak lze totiž dosáhnout účelu bez zkreslení. Je jasné, že některé uměle vytvořené podmínky, je téměř nemožné napodobit tak, aby přesně odpovídaly těm skutečným, v tom případě je primárním úkolem je napodobit co nejdůvěryhodněji.

Podmínky, za kterých je vyšetřovací pokus vykonáván musí být proměnlivé. Je tedy žádoucí, aby se třetí pravidlo taktiky provedení vyšetřovacích pokusů zaobíralo variabilitou podmínek, za kterých jsou dané události zkoumány. Proměňování jednotlivých podmínek při pokusech totiž nejlépe ukáže, rozdělení jednotlivých podmínek do dvou skupin. Na ty podmínky, které jsou stěžejní pro zkoumanou událost a v důsledku jejich změn se mění i výsledek zkoumané události a na druhou skupinu těch podmínek, při jejichž změně nedošlo k žádnému, nebo jen nepodstatnému vlivu na zkoumanou událost. Způsoby, kterým se prokazuje důležitost a vliv daných podmínek jsou izolovanost nebo eliminace podmínek.⁸⁸

Čtvrtým pravidlem je opakování pokusů. Opakováním pokusů lze dosáhnout větší důvěryhodnosti, objektivnosti a správnosti jejich výsledků. Podstatnou náležitostí takového opakování je, aby jednotlivé pokusy vyšetřovacích pokusů byly prováděny za identických podmínek jako všechny ostatní. Pokud by došlo k tomu, že by se podmínky, které řadíme do skupiny těch, které mají vliv na průběh pokusu, nepodařilo přesně napodobit a jejich charakter by se změnil, vedlo by to k nerelevantnosti důkazu a tím pádem by takový důkaz neměl téměř žádnou sílu. Pokud by se všechny podstatné prvky pokusu povedlo napodobit ve všech jednotlivých pokusech stejně, zvýší se důkazní síla takového vyšetřovacího pokusu a orgánům činným v trestním řízení bude nenásilně nabídnuta myšlenka, že se nejednalo o nahodilost, ale že byla daná věc správně prokázána. Opakováním by tedy měly být vyloučeny nahodilé výsledky a tím pádem důkazní síla a hodnověrnost důkaz tímto způsobem stoupne.

Poslední páté pravidlo souvisí blízko s podbodem pravidla druhého, a to konkrétně s dodržением takového tempa pokusu, jaké měla zkoumaná událost. Toto pravidlo se využívá zejména v tom případě, kdy je zapotřebí zkoumat časový průběh zkoumané události. Pokud se však ale nejedná přímo o zkoumání času nebo podobné hodnoty, kterou může být plynulost či návaznost jednotlivých fází

⁸⁸ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 103

události, zdá se být vhodnější rozdělit pokus do několika etap. V průběhu jednotlivých etap je možné danou problematiku zkoumat ještě více do hloubky a nacházet detaily, které by při zrychlené kontinuální verzi pokusu mohly být přehlédnuty nebo by nemohly být prozkoumány do větších detailů. Jednotlivé etapy pokusu by se měly zvlášť zkoumat, dokumentovat a vyhodnocovat. Nejeфекtivnějším řešením je vyhrazení si času na tyto tři aktivity ihned po provedení pokusu dané fáze události a po ukončení těchto zopakovat pokus, pokud by došlo k nedokonalostem, nebo v opačném případě pokračovat do další etapy. Pokud by nebylo možné zkoumanou událost rozdělit do jednotlivých etap časově, musí se rozdělení provést alespoň myšlenkově.⁸⁹

4.3.4.4. Hodnocení vyšetřovacího pokusu

Hodnocení vyšetřovacího pokusu je jedna ze dvou finálních fází tohoto procesního úkonu. Zároveň je důležité nejprve vyhodnotit celý průběh úkonu a až teprve poté by mělo dojít na vyhodnocování výsledků, které z tohoto úkonu vzešly. Vyhodnocení okolností, které vedly k tomu, aby byl vyšetřovací pokus vůbec uskutečněn, je jeden z prvních prvků, které se v rámci této fáze hodnotí. V tomto případě to znamená vyhodnocení toho, jaká byla příprava vyšetřovacího pokusu a zda byly důvody pro uskutečnění pokusu oprávněné. Dále je pak důležité vyhodnotit hypotézy se kterými se od počátku pracovalo, zda bylo jejich stanovení opodstatněné, nebo zda je vyšetřovací pokus nepotvrdil, ba dokonce nevyvrátil. V hodnocení průběhu je stěžejní i hodnocení podmínek, které byly pro pokus uměle vytvořeny. Hodnotí se, jak moc byly reálné nebo jako moc se lišily od těch, které byly v případě skutečné události, která byla pokusem zkoumána. Posledním prvkem, který se hodnotí jako průběh pokusu je vliv podmínek, které byly neopakovatelné a jaký měla jejich neopakovatelnost dopad na objektivnost celého pokusu.

Výsledky experimentální činnosti, které mohou být zjištěny během vyšetřovacího pokusu jsou děleny do dvou skupin, pozitivních výsledků a negativních výsledků. Pozitivní výsledky jsou takové, které určí, že nějaká činnost mohla být vykonána tak, jak bylo stanoveno hypotézou nebo jak vypověděl svědek při výslechu. Například se jedná o případ, kdy z bodu A je možné pozorovat události, které se odehrávají v bodě B. Negativní výsledky jsou pak logicky ty, které

⁸⁹ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 188

takovou hypotézu nebo fakt vyvracejí.

Konec hodnocení patří závěrům, které plynou ze zjištěných, objektivní výsledků vyšetřovacího pokusu. Jedná se o závěry kategorické a závěry možné. Závěry možné jsou úzce spojovány s výsledky pozitivními a jsou důkazem reálné možnosti toho, že daná událost takto mohla proběhnout. Nevyslovují však závěr, že tomu tam ve skutečnosti muselo být. Možné závěry mají takový charakter, který nabírá na důkazní síle až v souvislosti s jinými důkazy, které jsou v dané věci shromážděny. Kategorickými závěry, které jsou spojeny primárně s výsledky negativními, se pak rozumí ty, které kategoricky, tedy vysloveně říkají, že se daná událost takto nestala a stát nemohla. Narozdíl od možných závěrů má důkaz s kategorickým závěrem důkazní sílu sám o sobě.⁹⁰

4.3.4.5. Dokumentace vyšetřovacího pokusu

Dokumentace vyšetřovacího pokusu se stejně jako u většiny procesních úkonů a stejně jako zatím u všech výše zmíněných zvláštních způsobech dokazování plní základním dokumentem, kterým je protokol o vyšetřovacím pokusu. V případě vyšetřovacího pokusu je dobré v rámci dokumentace průběhu celého úkonu opatřit i video dokumentaci nebo zvukový záznam, který protokol vhodně doplní.

Protokol se dělí to tři základních částí – úvodní, popisná a závěrečná. Obsahem úvodní části jsou všechny náležitosti, které jsou stanoveny ustanovením § 55 odst. 1 a 3 Trestního řádu. Dále obsahuje i ustanovení o důvodech, na kterých stálo celé provedení pokusu a zároveň jsou zde popsány i cíle, kterých mělo být pokusem dosaženo. Dále musí obsahovat i nacionále účastníků (přímých i nepřímých), jejich poučení dle procesního postavení, ve kterém v dané věci vystupují. V neposlední řadě musí být zaprotokolována i dobrovolnost účasti jednotlivých účastníků, kteří nemohou být nátlakem donuceni k účasti na vyšetřovacím pokusu.

Popisná část je pak hlavní částí, která popisuje zejména to, jak bylo určeno místo, na kterém byl vyšetřovací pokus proveden, dále popis konkrétní situace a podmínek. Zdokumentována musí být v této části protokolu také rekonstrukce místa, která proběhla v důsledku toho, že se místo od doby, kdy se tam odehrála

⁹⁰KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 105

zkoumaná situace změnilo tak, že by nebylo možné pokus provést s dostatečnou objektivitou a přesností. V dalším bodě by měly být přesně specifikovány podmínky, za kterých byl vyšetřovací pokus proveden a měly by tam být identifikovány i takové, které se nepovedlo uměle vytvořit. Dále se jedná o uvedení a popis předmětů, které byly k pokusu využity. Zde se jedná také o konstatování toho, zda se jednalo o pravé předměty, které byly ve skutečné situaci použity, nebo zda se jednalo pouze o makety či figuríny. Posledním bodem této části protokolu by měl být komplexní popis samotného pokusu. Popis účastníků, kteří se vyšetřovacího pokusu účastnili, popis toho, co se v daném pokusu konalo, tedy jeho obsah, ale zároveň i počet pokusů a jejich jednotlivé výsledky. Výsledky by měly být zapsány dle jejich časové posloupnosti.

Poslední částí protokolu o vyšetřovacím pokusu je část závěrečná. Mimo již výše zmíněných vedlejších dokumentací jako je video nebo audio záznam, jsou zde zaznamenány vyjádření účastníků. Takovým vyjádřením se rozumí například námitka, připomínka nebo souhlas ať už k pokusu nebo protokolu samotnému. Neméně důležité jsou i podpisy účastníků a data o ukončení pokusu⁹¹.

4.4. Rekonstrukce

4.4.1. Pojem a základní charakteristika kriminalistické rekonstrukce

Slovo rekonstrukce pochází z latiny, konkrétně jej tvoří předpona *re*, která vyjadřuje slovo opět či zpět a sloveso *constru*, které znamená sestrojít či postavit. Ve výsledku se tedy jedná o znovupostavení nebo znovu-sestrojení.⁹² První zmínka o pojmu rekonstrukce se objevila již v 30. letech minulého století. Dle Instrukce Ministerstva Vnitra o vyšetřování a bezpečnosti, se jednalo o vyšetřovací úkon, při kterém měla osoba, která se doznala ke spáchání trestného činu, sama bez návodu vyšetřovatele, který vykonával nad rekonstrukcí dohled, znovu zopakovat celé své jednání tak, jak proběhlo při samotném spáchání trestné činu.⁹³

Podstata celé rekonstrukce spočívá ve vytváření obdobných objektů, pomocí nichž jsou zkoumány originály, které již zanikly nebo jsou v tak špatném stavu, že je nelze k vyšetřování využít. Tyto objekty lze taktéž nazývat modely a

⁹¹STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 188

⁹²VYCHODIL, Miroslav. Rekonstrukce trestného činu. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 8, str. 38

⁹³VYCHODIL, Miroslav. Rekonstrukce a vyšetřovací pokus. *Kriminalistický sborník*. 1958, č. 11. str. 482

rekonstrukce se tak řadí mezi metody modelování, které se řadí mezi metody poznání obecné. Modely předmětů, které jsou využívány musí mít vlastnosti originálních předmětů. Častokrát není potřeba, aby byly připodobněny všechny vlastnosti předmětu a postačí i shoda jen některých z nich. Stejně jako u mnoha jiných úkonů při vyšetřování musí být brán v potaz charakter zkoumané věci a musí k ní být přistupováno individuálně. Jinak tomu není ani v případě rekonstruovaných předmětů. V některých případech postačí, pokud bude mít modelový předmět stejné vnější znaky jako předmět originální – velikost, tvar či hmotnost. V jiných případech může jít primárně o shodnou funkčnost či mechanismus předmětů.

Jak již bylo zmíněno výše modelové předměty, často nazývány jako substituty, jsou svými vlastnostmi podobné originálům. Tyto již nepoužitelné nebo zničené předměty, musí být pečlivě zdokumentovány tak, aby na základě této dokumentace bylo možné vytvořit jím toliko podobné modely. Dokumentují se především jednotlivé úlomky nebo torzo předmětu. Teoreticky lze tedy předpokládat, že zrekonstruovaný předmět analogicky odpovídá objektivní realitě.

Zejména v praxi kriminalistiky je využití obecného principu rekonstrukce velmi časté. Nejednalo se ale pouze o materiální předměty, jako jsou věci movité či nemovité. Častokrát se vyskytla potřeba rekonstruovat i určité jevy, situace nebo události, které mohly ovlivnit celé vyšetřování. Z tohoto důvodu byla v praxi rekonstrukce, jakožto obecný princip, konstituována do postavení principu speciálnějšího, konkrétně do metody kriminalistické rekonstrukce. Je to tedy metoda, která se zabývá znovu-sestrojením jak materiálních předmětů, tak nejrůznějších situací, skutkových okolností či jevů a zároveň i jejich vlastností a jejich následným zkoumáním.⁹⁴

Kriminalistickou rekonstrukci jako základní pojem této problematiky lze rozdělit do dvou podkategorií, které definují metody, kterými je vykonávána. Jedná se o speciální metodu kriminalistické praxe, která se uplatňuje především jako předpoklad toho, aby mohly být aplikovány specifické metody, kterými jsou například vyšetřovací pokus či rekognice. Je také možné, aby kriminalistická rekonstrukce byla přímo součástí těchto metod. Ke speciální metodě kriminalistické rekonstrukce tak neodmyslitelně patří, zejména rekonstrukce kriminalisticky

⁹⁴KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 112 - 113

významných míst či hmotných objektů. Druhou metodou kriminalistické rekonstrukce je metoda specifická, která se využívá jako samostatný procesní vyšetřovací úkon. V tomto případě se jedná o rekonstrukci trestného činu, jehož právní úprava v trestním řádu je velmi střídmá a označení samotného úkonu nepřesné.⁹⁵

4.4.2. Druhy kriminalistické rekonstrukce

Jednotlivé druhy kriminalistické rekonstrukce jsou formovány na základě mnoha hledisek. Absolutní základ ale tvoří dvě základní.

Prvním z nich je charakter účasti osob, které mají povědomí o významných znacích originálních, které jsou rekonstruovány. Jedná se o kriminalistickou rekonstrukci s aktivní účastí těchto osob, kdy se vyšetřovacího úkonu účastní osoby přímo, nebo je rekonstrukce prováděna na základě jejich výpovědi, popřípadě i dalších materiálů, které byly do té doby shromážděny. V opačném případě se jedná o kriminalistickou rekonstrukci bez aktivní účasti těchto osob, kdy je rekonstrukce prováděna zejména na základě všech dosavadních zjištění.

Druhé hledisko dělení kriminalistické rekonstrukce je dělení dle charakteru rekonstruovaných objektů. Toto hledisko je poměrně rozsáhlé, a proto je dále rozčleněno do samostatných podkapitol.

4.4.2.1. Rekonstrukce kriminalisticky významných míst

Prvním typem kriminalistické rekonstrukce je rekonstrukce kriminalisticky významných míst, která je často nazývaná také jako rekonstrukce místa činu. Právě rekonstrukce místa činu se řadí mezi speciální metody kriminalistické praxe v rámci kriminalistické rekonstrukce, a právě proto je nejčastěji vykonávána jako součást jiných metod, například rekognice. Rekonstrukce kriminalisticky významných míst je často považována za základní předpoklad, který vede k úspěšnému provedení jiného vyšetřovacího úkonu. Hojně používanou je zejména tehdy, pokud právě při jiném vyšetřovacím úkonu dojde k situaci, kdy je místo úkonu zničeno nebo doznalo velkých změn od dob, kdy tam byl spáchán trestný čin, nebo událost pro vyšetřování trestného činu významná. Z čehož logicky vyplývá potřeba rekonstruovat nejen místa činu, ale i jiných míst, kde vznikla skutečnost či událost, která při objasnění trestného činu může napomoci svými souvislostmi.

⁹⁵STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 201 - 202

Rekonstrukcí je tedy možné nejen zkoumat místo, kde byl trestný čin například dokonán, ale zároveň je možné zkoumat i konečnou strukturu místa činu.⁹⁶

4.4.2.2. Rekonstrukce kriminalisticky významných předmětů

Druhým, často využívaným typem kriminalistické rekonstrukce je rekonstrukce kriminalisticky významných předmětů. Jedná se o předměty, které doznaly jistých změn, ale i o předměty, které byly částečně poškozeny, či dokonce úplně zničeny. Samozřejmě se zároveň jedná o předměty, které jsou nenahraditelně potřeba k odhalení a vyšetřování trestných činů.

Předměty, které jsou podrobovány kriminalistické rekonstrukci jsou rozděleny ještě do dvou základních skupin. Obě skupiny předmětů jsou v praxi využívány zejména jako součást jiných metod, ve kterých hrají důležitou roli a jsou předpokladem pro další navazující zkoumání daných metod. První skupinou jsou věci. U věcí dochází jak k rekonstruování jejich vnějších vlastností a znaků, tak k rekonstruování jejich funkčnosti. Typicky se jedná o zbraně nebo vražedné nástroje. Druhou skupinou jsou listiny a jiné doklady. V tomto druhém případě se však jedná pouze o rekonstrukci vnějších znaků, shodných s originálem.⁹⁷

4.4.2.3. Rekonstrukce kriminalisticky významných znaků člověka

Rekonstrukce kriminalisticky významných znaků člověka je nemálo používaným typem kriminalistické rekonstrukce. Tyto typy rekonstrukce je možné využívat jako předpoklad pro provedení metod kriminalistické činnosti, taktický prostředek při identifikaci či jako pátrací pomůcku. Znaků člověka je známo nespočet a vzhledem k jejich velkému množství je potřeba je dělit minimálně do dvou základních skupin.

První skupinou je vnější podoba člověka. Při této rekonstrukci znaků člověka se jedná zejména o sběr dat k portrétní identifikaci člověka. Nejčastěji je využívána, pokud je potřeba osobu vypátrat, nebo naopak pokud je nalezena mrtvola neznáme totožnosti, jejíž obličejová část již prošla některou z fází rozkladu nebo je potřeba identifikovat totožnost kostrového nálezu. K rekonstrukci znaků člověka, po kterém se pátrá, se využívají nejrůznější technické pomůcky, kterými jsou například fotorobot nebo identikit. Naopak při nálezu kostry či mrtvoly, jejichž

⁹⁶KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 112 - 114

⁹⁷PORADA, Viktor. *Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. ISBN - 978-80-7380-589-0 str.

identifikace není již možná, je využívána tzv. Gerasimova metoda. Jedná se ale pouze o pomocný prostředek, protože názory odborníků se neshodují na tom, zda je možné plastický portrét pokládat za objektivní experimentálně vytvořený model osoby, který by měl sloužit k ztotožnění při úkonu rekognice.

Druhým typem je rekonstrukce jiných znaků člověka, který se nevyužívá pro ztotožňování osob, ale pro jiné účely. Hlavní důvodem pro využití tohoto typu rekonstrukce je výroba a vyhotovení figurín, které jsou využívány zejména u takových metod jako kriminalistický experiment, potažmo vyšetřovací pokus. Narozdíl od prvního typu se tato rekonstrukce nezaobírá rysy obličeje, ale zejména znaky celé postavy. Přihlíží tedy zejména k takovým znakům, jako je hmotnost, výška nebo somatotyp⁹⁸ osoby.⁹⁹

4.4.2.4. Rekonstrukce kriminalisticky významných jednání a událostí

Jedná se o rekonstrukci dynamických dějů, která se uskutečňuje za přítomnosti pachatele nebo jiných osob, které byly u původního děje, který je rekonstruován. Tuto rekonstrukci lze vzhledem k přítomnosti těchto osob uskutečňovat jak na místě události, tak ale i pomocí technologií ve virtuální realitě.

V tomto případě rekonstrukce mluvíme zejména o rekonstrukci trestného činu, kterému se věnuje následující kapitola. Nejedná se jen a pouze o ni, existují totiž i případy, kdy je zapotřebí rekonstruovat a které trestnými činy nejsou. Jedná se například o náhody nebo nehody, které musí být prozkoumány stejně tak důkladně jako trestné činy, aby byly jednotlivé události plně objasněny.¹⁰⁰

4.4.3. Pojem a základní charakteristika rekonstrukce trestného činu

Rekonstrukce trestného činu je metoda kriminalistické praxe, která se zabývá obnovením situace místa činu a zároveň aktivní demonstrace činnosti osobami, dle jejich vlastní výpovědi. Aktivní účast osob není jedinou podmínkou, protože rekonstrukce může probíhat i na základě jiných důkazů, kterými jsou například závěry znalců, nebo prověřené verze výpovědí zúčastněných osob.

Prostřednictvím rekonstrukce mohou být prověřovány jednotlivé důkazy,

⁹⁸ Souhrn tvarových a funkčních tělesných znaků člověka.

⁹⁹ PORADA, Viktor. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. ISBN - 978-80-7380-589-0 str.

¹⁰⁰ PORADA, Viktor. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. ISBN - 978-80-7380-589-0 str.

ale i ucelený soubor důkazů, které byl do té doby zatím shromážděny. Zároveň se při provádění rekonstrukce mohou vyskytnout i důkazy nové. Proces rekonstrukce však není pouze o důkazech samotných, ale především i o příčinných souvislostech a vztazích mezi jednotlivými důkazy navzájem a mezi souborem důkazu jako celku. Orgány činné v trestním řízení získávají tyto poznatky metodou bezprostředního pozorování.

Rekonstrukce trestného činu je podobně jako vyšetřovací pokus velmi složitá na přípravu, ale i na provedení takovým způsobem, aby důkazy, které z rekonstrukce vycházejí byly objektivní, hodnověrné a správné. Proto je velmi důležitá pečlivost a striktnost při dodržování psaných i nepsaných zásad a taktik v průběhu celého vyšetřovacího úkonu.¹⁰¹

U rekonstrukce TČ se rozlišuje několik subjektů, které se na jejím procesu podílejí. Prvním subjektem je obviněný. Obviněným je osoba podezřelá ze spáchání TČ, je proti ní zahájeno trestní stíhání a lze proti němu použít prostředky, které jsou stanoveny trestním řádem.¹⁰² Obviněný nemůže být k účasti na rekonstrukci trestného činu nijak nucen a jeho aktivní účast je přísně dobrovolná. Nemůže být tedy nucen k tomu, aby demonstroval činnost, kterou činil při spáchání trestného činu.

Další poměrně významnou osobou je svědek události nebo poškozený. Výpovědi těchto subjektů jsou základním podkladem pro informace, na kterých je postavena rekonstrukce. Naopak ale platí, že rekonstrukce TČ je pro výpověď jakousi prověrkou.¹⁰³ V případě svědka, kterému by dle trestního řádu hrozila újma na zdraví, nebo by mělo být zasaženo do jiných jeho základních práv a svobod a pokud nejde ochranu svědka žádným způsobem zajistit, musí být jeho totožnost utajena. Tento institut § 55 odst. 2 TŘ se využije zejména při rekonstrukci, které je přítomen například obhájce obviněného. Činí se tak z toho důvodu, aby obhájce nevyzradil totožnost svědka obviněnému.¹⁰⁴

Osoba, která u rekonstrukce nesmí chybět je osoba na věci nezúčastněná. Jedná se o osobu, pomocí níž je garantována nestrannost a zákonitost úkonu

¹⁰¹ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 201 - 202

¹⁰² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších zákonů

¹⁰³ PORADA, Viktor. *Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. ISBN - 978-80-7380-589-0 str.

¹⁰⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších zákonů

plynoucí z platné právní úpravy. Dále jsou přítomny pomocné osoby, které jsou taktéž na věci nezúčastněné, ale mají jiné postavení či funkce. Jedná se například o imitující, kteří nahrazují postavu svědka, obviněného či poškozené a koná tak na základě jejich výpovědí. Jedná se o situaci, kdy se tyto osoby rozhodnou na rekonstrukci aktivně nezúčastnit, nebo pokud by jejich osobní přítomnost nebyla z pohledu taktiky vhodná. Pokud se jedná o figuranty, musí být vedoucím rekonstrukce detailně informováni, jaké úkony mají plnit a jaký je zamýšlený cíl rekonstrukce. Tato instruktáž je stěžejní z toho důvodu, aby výsledek rekonstrukce byl stejně objektivní, jako kdyby jej demonstrovala sama osoba, která se situace originální ve skutečnosti zúčastnila.

Při rekonstrukci nesmí chybět ani odborníci, kteří mají funkci odborného poradce či konzultanta vyšetřovatele. Ti mohou komunikovat s vedoucím rekonstrukce a předkládat mu připomínky z odborného hlediska.

Garanci prav obviněného zastupuje v případě rekonstrukce jeho obhájce. Zároveň kontroluje, aby rekonstrukce byla provedena v objektivnosti a zákonnosti, a to především v případě, kdy obviněný není aktivním účastníkem rekonstrukce trestného činu.¹⁰⁵

4.4.4. Stádia rekonstrukce trestného činu

Rekonstrukce trestného činu se rozděluje do tří základních stádií, pro něž jsou typické jednotlivé postupy a principy. Prvním stadiem je stadium úvodní, ve kterém je prvním úkonem seznámení účastníků s tím, jaké jsou vytyčené cíle rekonstrukce trestného činu, případně i s tím, jaké jsou na daném místě podmínky, zda musela proběhnout ještě rekonstrukce místa činu apod. Dalším úkonem typickým pro trestní řízení, je poučení osoby, která se má na rekonstrukci podílet. Osoba zúčastněná je dle svého postavení v trestním řízení poučena o tom, že se rekonstrukce koná na základě její výpovědi a je vyzvána k tomu, aby se vyjádřila nejprve k tomu, zda jsou podmínky shodné s podmínkami, které byly na místě činu původně a vzápětí k tomu, co na daném místě v určenou dobu dělala, popřípadě zda tam s ní byl ještě někdo jiný.

¹⁰⁵PORADA, Viktor. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. ISBN - 978-80-7380-589-0 str.

Ve druhém stadiu rekonstrukce trestného činu se již osoba vyzve, aby na základě její výpovědi, vzpomínek a paměťových stop demonstrovala to jakým stylem se na daném místě pohybovala. Při této demonstraci má osoba za úkol nejen předvádět svůj pohyb, ale i jiné činnosti, které na daném místě vykonávala. Žádoucí je i popis jejích motivů, tedy proč dané činnosti vykonávala a z jakého důvodu takto činila. Osoba by měla popsat i ty činnosti, které vykonávaly ostatní osoby, které se na místě činu nacházely, ať už se jedná o svědky, oběti nebo spolupachatele. Pokud demonstrující osoba vypoví, že se na místě nacházely právě některé z výše zmíněných osob, jsou tyto osoby po čas rekonstrukce trestného činu nahrazeny figuranty, kteří mají za úkol napodobit jejich činnosti. Při této rekonstrukci by mělo dojít k obnovení všech situací a činností, které proběhly během TČ, a které by mohly být důležité pro další vyšetřování tohoto TČ. Všechny činnosti, situace a úkony by měly být subjektem rekonstrukce komentovány a popisovány. Zároveň má možnost demonstrující osoba ještě změnit svou výpověď. V tomto případě se jedná o rozvzpomenutí se na jisté detaily, které ve výpovědi neuvédla a zároveň s příchodem na místo činu si jej vybavila. Někdy i zdánlivě nepodstatné detaily mohou mít pro vyšetřovatele velký význam, proto je důležité, aby se subjekt rekonstrukce na svou demonstraci plně soustředil a bral jej vážně. Do demonstrace pak mohou zasahovat znalci, kteří se vyjadřují k jednotlivým popisům subjektu nebo činnostech, které jsou demonstrovány pomocí otázek. Toto právo má i obhájce obviněného.

Poslední, závěrečné stadium rekonstrukce TČ spočívá zejména v upřesňování nejasností, zodpovídání pokládaných otázek a předkládání připomínek. Znalci, obhájci a další osoby jsou vyzváni, aby se vyjádřili k průběhu, popřípadě i výsledkům rekonstrukce či vznesli nějaké připomínky či otázky, které ještě nebyly zodpovězeny. Vznesené doplňující otázky by měla demonstrující osoba na vyzvání zodpovědět, popřípadě se k nim na základě svých zkušeností a znalostí vyjádřit. Po zodpovězení otázek subjektem rekonstrukce a pokud nikdo nemá žádné další připomínky, započne se s ověřováním správnosti dokumentace, která byla po celou dobu rekonstrukce prováděna se vši pečlivostí a odpovědností.¹⁰⁶

¹⁰⁶KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 112 - 113

4.4.5. Zásady rekonstrukce trestného činu

Rekonstrukce trestného činu, podobně jako většina procesních úkonů při vyšetřování, má své základní zásady, které je potřeba dodržovat pro objektivnost, správnost a relevantnost výstupů z těchto úkonů. V případě rekonstrukce TČ se jedná o pět konkrétních zásad.

První zásadou je zásada jediného vedoucího, která říká, že by řízení celé rekonstrukce mělo být v kompetenci pouze jednoho člověka. Tento člověk je nadřízeným všem účastníkům, kteří se na rekonstrukci trestného činu podílejí. Právě tento nadřízený pracovník, pověřený vedením rekonstrukce TČ je plně odpovědný za to, aby se v průběhu rekonstrukce dodržovaly všechna práva a povinnosti, které stanoví zákon. Lze tedy říci, že je odpovědný za to, aby byla dodržena zákonnost a byla respektována lidská důstojnost. Pověřená osoba má na starosti veškerou organizaci rekonstrukce, kdy musí zkoordinovat činnost všech účastníků, kteří se na ní podílejí. Je to právě pověřený vedoucí, který rozhoduje o tom, kdy a kdo započne s demonstrací činností, dává pokyny svědkovi či obviněnému, aby započali celý úkon rekonstrukce. Kromě toho, že řídí jejich činnost, jim také může klást doplňující otázky, na které musí v průběhu demonstrace odpovídat. Otázky může vedoucí pokládat také příbrným znalcům, se kterými při rekonstrukci spolupracuje. Pokud by právě znalci nebo obhájci měli v průběhu rekonstrukce dotaz na demonstrující osobu, jsou tyto otázky pokládány právě prostřednictvím vedoucího pracovníka. Rozhodnutí o používání konkrétních metod průběhu rekonstrukce je taktéž pravomocí vedoucího pracovníka. Dále se zabývá kontrolou průběhu rekonstrukce a srovnává její průběh s výpovědí demonstrujících, a zároveň i s jinými dosud shromážděnými důkazy. V případě neočekávaných událostí v průběhu úkonu musí být schopen adekvátně na danou situaci reagovat a nabídnout rychlé a efektivní řešení. Po skončení úkonu se vedoucí dotáže účastníků a znalců, zda mají nějaké připomínky a dá jim možnost vyjádřit se k průběhu i výsledkům.¹⁰⁷

Další zásadou, která je pro výsledky a závěry rekonstrukce velmi důležitá je zásada shromáždění dostatečného množství důkazů před rekonstrukcí. Na těchto důkazech totiž leží téměř celé břemeno toho, jak by měla rekonstrukce trestného

¹⁰⁷ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 119

činu vypadat. Jednodušeji řečeno by měly udávat body a znaky, ve kterých by se průběh rekonstrukce, tedy demonstrováných činností, měl shodovat s průběhem původní události. Dle některých názorů z praxe je rekonstrukce považována za poslední část dokazování a je jí uzavíráno. Tato myšlenka je zejména založena na tom, že pomocí rekonstrukce je dosaženo přesvědčivého poznání toho, jak se děj trestného činu, který je originálem pro rekonstrukci stal.¹⁰⁸

Zásada ostražitosti je v pořadí třetí zásadou rekonstrukce trestného činu. Ostražitost je chápána jako činnost, při které je prováděno důkladné pozorování a střežení obviněného. Součástí může být také jeho kontrola, kdy je pod neustálým dohledem. Musí být pozorován a kontrolován takovými osobami, které budou schopny v případě potřeby zasáhnout. Tato zásada by měla především přispívat k řádnému a ničím nerušenému průběhu rekonstrukce trestného činu. Jedná se zejména o kontrolu obviněného na základě, jehož výpovědi se rekonstrukce koná. Obviněný si může v průběhu rekonstrukce trestného činu rozhodnout, že se pokusí o útěk, sebevraždu nebo třeba o napadení policisty. Všechny tyto činnosti jsou pro průběh a následné výsledky rekonstrukce TČ velmi nežádoucí, a proto musí být tato zásada důkladně splněna.

Poslední dvě zásady nejsou svým obsahem tak rozsáhlé. Čtvrtou zásadou je zásada dobrovolnosti, která spočívá primárně v tom, že nikdo nesmí být nucen k účasti na rekonstrukci trestného činu. Jedná se o podezřelé, obviněné i svědky, kteří mají právo odepřít výpověď dle trestního řádu. Pokud by některý z těchto účastníků měl být k účasti nucen, jedná se o závažné porušení procesních práv účastníků a v návaznosti na toto porušení může být zrušeno i celé rozhodnutí.¹⁰⁹

Poslední pátou zásadou je zásada oddělitelnosti, která vyjadřuje určité specifikum rekonstrukce trestného činu, pokud má být vykonána několika osobami v postavení obviněných. Tento požadavek se zaměřuje na to, aby každý z obviněných provedl rekonstrukci sám. Zvlášť provedená rekonstrukce TČ by tedy neměla být ovlivňována zbylými, které jsou prováděny ostatními obviněnými. Opět se jedná o zásadu, která zaručuje objektivnost, relevantnost a správnost výsledků,

¹⁰⁸ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 369

¹⁰⁹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 120

kteře jsou výstupem rekonstrukce TČ.¹¹⁰

4.4.6. Taktické postupy rekonstrukce trestného činu

V případě rekonstrukce trestného činu udává teorie čtyři postupy, kterými by se měla řídit správná a objektivní rekonstrukce.

Prvním takovým postupem je výběr omezeného počtu účastníků. Počet účastníků by měl být přiměřený vzhledem ke složitosti konkrétní situace, která je rekonstruována. Složitost situace může být ovlivněna nejen tím, jaké činnosti budou při rekonstrukci demonstrovány, ale například i rozlohou místa rekonstrukce apod. Výběr počtu účastníků je tedy důležitý zejména proto, že příliš velký jejich počet by mohl vést k chaosu a soustředěnost a psychické rozpoložení demonstrující osoby by mohlo být narušeno, což je v případech, kdy je potřeba plného soustředění extrémně nežádoucí.

Druhým, postupem je ponechání potřebné iniciativy na účastníkovi. Jedná se o účastníka, na základě, jehož výpovědi se rekonstrukce uskutečňuje. Ponechání iniciativy na účastníkovi by tak mělo zamezit situaci, kdy se jeho obhájce, popřípadě on sám bude dovolávat neobjektivnosti nebo zmanipulativnosti rekonstrukce, konkrétně jejího průběhu, ale i výsledků, které jsou jejími výstupy. Pokud bude přenechána iniciativa na účastníkovi, nemůže se odvolávat na sugestivní ovlivňování nebo usměrňování jím demonstrované činnosti. V tomto případě ale není vyloučena zásada ostražitosti a přesto, že iniciativa leží na bedrech účastníka, musí být pod neustálým dohledem a zároveň může být konfrontován s výsledky ohledání místa činu a jinými již prokázanými důkazy, pokud by se jeho demonstrace s těmito významnými znalostmi rozcházela.

Třetím postupem je vcelku logický poznatek, že by se rekonstrukce měla ideálně konat na místě na kterém k trestnému činu ve skutečnosti došlo. Žádnou rekonstrukcí místa činu nelze nahradit originální prvky, které limitují dynamický děj, které jen dokládají objektivitu a důvěryhodnost průběhu i výsledku rekonstrukce trestné činu.

Posledním základním taktickým postupem je věc, která plyně navazuje na předchozí postup, a to je zajištění shodných podmínek. Tento postup se však

¹¹⁰MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 369

střetává s realitou pouze ve chvíli, kdy jsou tyto podmínky stěžejní a ovlivňují jakýmkoliv způsobem to, jak byl trestný čin spáchán.¹¹¹

4.4.7. Průběh rekonstrukce trestného činu

4.4.7.1. Příprava rekonstrukce trestného činu

Důkladná a pečlivá příprava rekonstrukce trestné činu se obvykle dělí do dvou částí, podobně jako u vyšetřovacího pokusu se jedná o přípravu před odjezdem na místo rekonstrukce a přípravu po příjezdu na místo rekonstrukce. Náročnost celé přípravy spočívá zejména ve složitosti celého procesu vyšetřovacího úkonu rekonstrukce trestného činu. S přípravou by měl kriminalista začít ve chvíli, kdy OČTŘ dochází k závěru, že již vyčerpaly všechny jiné dovolené možnosti, jak získat nové důkazy a zároveň mají dostatek materiálu k tomu, aby byla provedena kvalitní rekonstrukce TČ.¹¹²

Podstatnou částí celé přípravy je pak důkladná a všestranná analýza všech důkazů a materiálů, které byly do té doby shromážděny. Důvěrným seznámením s problematikou v rámci přípravy by mělo dojít k nalezení mezer, ale i k objevení nejružnějších vztahových otázek, mezi shromážděnými materiály a daty. Z analýzy by pak měly vzejít již konkrétnější podklady, které definují rozpory (např. ve výpovědích osob), které mají být rekonstrukcí odstraněny nebo nejasnosti, které by měly být objasněny. V některých případech dochází pouze a jen k verifikaci takových nejasností. Součástí přípravy je v některých případech i důkladné obeznámení se s osobou, která bude demonstrujícím účastníkem rekonstrukce, zejména vztahu k místu činu, k oběti apod.¹¹³

Příprava před odjezdem na místo rekonstrukce trestního činu

První fáze přípravy spočívá zejména ve vymezení jednotlivých cílů a účelů, za kterými se bude rekonstrukce provádět. Není možné, aby byly vytyčeny pouze cíle, zároveň s nimi musí být pojmenovány i způsoby, na základě, kterých má rekonstrukce proběhnout. Dalším důležitým prvkem je časové umístění rekonstrukce, jakožto vyšetřovacího úkonu do procesu vyšetřování. Toto se řeší

¹¹¹ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 210–211

¹¹² KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 120

¹¹³ PORADA, Viktor. *Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. ISBN - 978-80-7380-589-0 str. 485-486

zejména z důvodu taktiky provedení dalších procesních úkonů. Nejčastěji se rekonstrukce trestného činu umísťuje až na samotný konec vyšetřování.

Co se týče podmínek samotné rekonstrukce, i ty musí být důkladně promyšleny dopředu. Jedná se zejména o určení denní doby, za které bude rekonstrukce trestného činu provedena. ta musí odpovídat skutečnosti, tedy takové denní době, ve které byl trestný čin ve skutečnosti spáchán. mimo denní dobu se dbá i na rekonstrukci takových podmínek, které by mohly mít na spáchání trestného činu významný vliv. Za mnohé lze zmínit například povětrnostní podmínky, teplotu či viditelnost.

Výběr správného místa provedení rekonstrukce TČ se významně odráží v její správnosti. Proto je důležité zrekonstruovat místo kde se bude rekonstrukce TČ tak, že stupeň podobnosti s původním místem spáchání trestné činu bude velmi vysoký. Jedná se o dosažení tzv. počátečních struktur. S rekonstrukcí místa souvisí i zajištění předmětů, popřípadě jejich maket, které byly taktéž významné pro spáchání trestného činu. na místě, kde bude rekonstrukce provedena je zapotřebí obstarat ostrahu, která jej bude hlídat.¹¹⁴

Co se týká technických věcí, neměla by být příprava ani v této oblasti zanedbána. Mezi prvními musí být určeny takové technické prostředky, které budou fixovat rekonstrukci a budou podchycovat její procesní podchycení. Zároveň musí být obstarány všechny technické prvky, na kterých rekonstrukce trestné činu závisí. Mimo jiného musí být zajištěny i dopravní prostředky, a to nejen ty, které na místo dopraví makety, figuríny a veškeré technické zařízení, které je k zajištění rekonstrukce zapotřebí, ale především dopravní prostředky, které na místo dopraví všechny účastníky, který se na rekonstrukci podílejí.

Co se týká procesních věcí, to se vztahuje zejména získání souhlasu k účasti na rekonstrukci od osoby, s jejíž účastí se bude rekonstrukce provádět. S tím, že je důležité promyslet způsob zajištění tohoto souhlasu, protože nikdo nesmí být do účasti na rekonstrukci trestného činu nucen násilím. V případě, že se rekonstrukce účastní obviněný, je zapotřebí přizvat k rekonstrukci ostrahu, která jej bude sledovat a v případě potřeby zasáhne, aby nebyl narušen průběh rekonstrukce, nebo byly následky zásahu minimalizovány.

¹¹⁴ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 118

Výše uvedené body přípravy před odjezdem na místo rekonstrukce TČ jsou pouze demonstrativní a doporučené. Je důležité, aby vyšetřovatelé, a především vedoucí pracovník rekonstrukce TČ vyhodnotil, jaké body je potřeba splnit, které lze vypustit a které musí naopak do přípravy přibrat, aby rekonstrukce proběhla za správných procesních i vyšetřovacích podmínek.¹¹⁵

Příprava po příjezdu na místo rekonstrukce trestného činu

Druhá fáze příprav rekonstrukce trestného činu by měla započít tím, že po příjezdu, bude místo provádění rekonstrukce TČ uzavřeno a nebude povolen vstup nepovolaným osobám. Následně by měl zejména vedoucí vyšetřovatel dané rekonstrukce provést obhlídku místa, kde bude rekonstrukce provedena a vyhodnotit, zda se dostatečným způsobem vybrané místo podobá místu, na kterém byl TČ ve skutečnosti spáchán. Následně, pokud není s místem spokojen se přistoupí k rekonstrukci místa, která by měla být naplánována již z první fáze příprav. O rekonstrukci místa činu opět rozhoduje vedoucí pracovník dané rekonstrukce. Před tím, než dá pokyn k rekonstrukci místa spáchání trestné činu, musí být původní stav místa pečlivě zdokumentován.

V procesní rovině musí být zajištěn tzv. svědek úkonu, který je osobou nezúčastněnou na rekonstrukci TČ. Dále by mělo dojít k rozpravě mezi vedoucím rekonstrukce a přizvanými odborníky a znalci, kteří by měli zhodnotit, jestli jsou podmínky rekonstrukce dostatečné a jaký by případně jejich nedostatky měly vliv na její průběh. Neméně důležitou je i instruktáž všech osob, které na rekonstrukci podílejí. Jedná se o určení signálů, které budou označovat nejrůznější pokyny vedoucího rekonstrukce při samotné demonstraci TČ. Dále se také jedná o rozdělení konkrétních úkolů jednotlivých osob a jejich přesné rozmístění a postavení. Z procesního hlediska nelze vyloučit ani poučení účastníků o jejich právech a povinnostech, kdy neprovedení poučení může mít fatální důsledky na rozhodnutí v trestním řízení. Promyšlená z první fáze by měla být i ostraha obviněného, která by právě v této fázi měla být překlopena do praxe.

Stejně jako u první fáze je potřebné dodat, že shora uvedený výčet činností není definitivní, má pouze demonstrativní charakter a jedná se jen o ty nejzákladnější body, které by měly být v této fázi splněny. Je skoro jisté, že bude potřeba ještě vykonání dalších technických, organizačních a taktických opatření,

¹¹⁵ PORADA, Viktor. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016. ISBN - 978-80-7380-589-0 str.

aby byly výsledky rekonstrukce trestného činu správně a objektivní.¹¹⁶

4.4.7.2. Průběh rekonstrukce trestného činu

Vlastní rekonstrukce začíná činností OČTŘ, které by měly seznámit účastníky se samotnou rekonstrukcí a s účelem, za kterým je konána. Účastníkem, který je ve chvíli samotné rekonstrukce nejdůležitějším článkem je samotný subjekt rekonstrukce, na základě, jehož výpovědi se rekonstrukce koná. Tento subjekt by se měl vyjádřit k podmínkám, které panují namísto provádění rekonstrukce, Tedy zda jsou shodné s těmi, které byly na místě činu v době jeho spáchání. Dále je subjekt dotázán, aby zodpověděl otázky, které mu pokládá vedoucí rekonstrukce. Otázky se mohou týkat například toho, jak se na dané místo dostal, proč tam nebyl, nebo zda tam byl s ním ještě někdo jiný.

Následně je subjekt vyzván k tomu, aby provedl samotnou demonstraci trestného činu. Demontrace se týká jak vykonání, tak popis jeho pohybu na místě spáchání trestného činu, dále demonstrace všech činností, které souvisí se spácháním trestného činu, konané v originální situaci konal, popřípadě další důležité činnosti, které na místě vykonával. Demontrace trestného činu subjektem má být jím samotným okomentována důkladným komentářem, který by měl obsahovat například motiv, který subjekt měl ke spáchání trestného činu, nebo poznámky, které by s vyšetřováním TČ mohly významně souviset. Komentář se sestává i z popisu toho, co na místě spáchání TČ činily jiné osoby, popřípadě jak se na místě pohybovaly. Tyto zúčastněné osoby jsou v průběhu rekonstrukce nahrazovány figurinami či figuranty, kteří napodobují takové činnosti zúčastněných osob, které v originální situaci doopravdy vykonávaly. Pokyny figurantům k imitacím jednotlivých osob a jejich činností dávají OČTŘ zejména za základě výpovědi daného subjektu.

Základním předpokladem správně provedené rekonstrukce je znovuoobnovení všech činností a situací, které se staly v původní události. V průběhu rekonstrukce je možné, aby subjekt upravil svou výpověď na základě, níž je rekonstrukce ustanovena. Úpravy jsou možné vzhledem k tomu, že při navození původní atmosféry a původních podmínek můžou vyvstat nejrůznější asociace, díky kterým si subjekt rozvzpomene na některé detaily, které při výpovědi nemínil nebo

¹¹⁶ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 120

zapomenul zmínit. Toto rozvzpomenutí může mít za následek i to, že OČTŘ mohou na místě zajistit ještě některé předměty, které se před rekonstrukcí nezdály být pro případ důležité, protože nebyl žádný vztah či souvislost mezi těmito předměty a spácháním trestného činu. Pokud by k takové situaci došlo, je podstatné rekonstrukci přerušit, předměty řádně zajistit, zdokumentovat, a to i místo, na kterém byly nalezeny. Teprve až po dokumentaci a zajištění lze v řádné rekonstrukci dále pokračovat.¹¹⁷ Často však dochází při rekonstrukci trestného činu i k provádění jiných způsobů dokazování, v tomto případě je nejčteněji zastoupena metoda vyšetřovacího pokusu.¹¹⁸

Poslední částí rekonstrukce jsou dotazy na odborníky, znalce, popřípadě obhájce, kteří mohou taktéž klást dotazy a podávat připomínky k průběhu rekonstrukce, či jen nabídnout své odborné poznatky.¹¹⁹

4.4.7.3. Hodnocení rekonstrukce trestného činu

Celkové hodnocení rekonstrukce trestného činu se skládá ze dvou subhodnocení. Prvním takovým hodnocením je hodnocení celkového průběhu rekonstrukce a zároveň výsledků, které jsou jejími výstupy. V procesu tohoto hodnocení by se měla zhodnotit objektivnost a zákonnost průběhu rekonstrukce a také hodnověrnost, objektivnost a správnost výsledků, které z ní vzešly. U výsledků rekonstrukce se tedy hodnotí několik základních prvků.¹²⁰

Prvním takovým prvkem jsou okolnosti případu, které byly spouštěčem pro samotné vykonání rekonstrukce. Dále se jedná o vyhodnocování podmínek, za kterých byla rekonstrukce provedena, konkrétně se jedná o hodnocení jejich podobnosti s podmínkami originální situace. V tomto duchu se nese i další prvkem, a to je vyhodnocení faktu, jaký vliv by měly na rekonstrukci podmínky, které nelze pro účel rekonstrukce znovu obnovit. Dalším prvkem je způsob provedení rekonstrukce, zejména tedy způsob jejího vedení a provedení. Nelze opomenout ani vlivy, které mohly mít vliv na subjekt rekonstrukce, především je tedy myšleno

¹¹⁷ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 370–371

¹¹⁸ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9. str. 143

¹¹⁹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 370–371

¹²⁰ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 120

psychické vlivy. Posledním prvkem, který by měl být zařazen do hodnocení průběhu a výsledků rekonstrukce jako takových jsou samotné výsledky a jejich přínos a celkový vztah k TČ, který byl rekonstruován. Všechny tyto prvky by měly být objektivně posouzeny a neměly by být opomenuty zejména ve vztahu k objektivnosti, zákonnosti, důvěryhodnosti a správnosti celé rekonstrukce.¹²¹

V druhé části hodnocení se hodnotí průběh a výsledky v komparaci s jinými důkazy, které již byly ve věci shromážděny. Vyhodnocuje se, zda rekonstrukce některým z materiálů a důkazů potvrzuje správnost, nebo naopak některé vylučuje. Dále je také možné vyhodnotit, že byly objeveny nové důkazy, které do mozaiky předchozích důkazů zapadají či naopak nezapadají. Po pečlivém vyhodnocení se při rozporu některých důkazů navzájem vyhodnocuje, zda jsou po dané vyšetřování podstatné a je potřeba jiným vyšetřovacím či procesním úkonem dokázat jejich správnost, či nikoliv.¹²²

4.4.7.4. Dokumentace rekonstrukce trestného činu

Dokumentace je v případě rekonstrukce velmi důležitou fází, která není pouze finální fází celého procesu tohoto vyšetřovacího úkonu, ale je součástí celého průběhu rekonstrukce. Jedná se totiž například i o dokumentaci rekonstrukce místa činu, která je součástí rekonstrukce trestného činu, pokud se podmínky na daném místě změnilo tak, že by to mělo negativní dopad na její objektivitu a správnost. Podobně jako u dalších zvláštních forem dokazování má i rekonstrukce protokol, který je základním dokumentem o jejím provedení. Tento protokol se dělí na tři části.

V první části protokolu, která se nazývá úvodní částí jsou obligatorně všechny náležitosti dané zákonem. Mezi specifické údaje, které obsahuje se řadí například informace, na kterých byla celá rekonstrukce postavena. Jsou to například informace vyplývající z výpovědí subjektů, které rekonstrukci provádějí. Dále je potřeba v úvodním ustanovení protokolu vymežit, jaký byl cíl rekonstrukce. Další podstatnou informací, kterou musí tato část obsahovat, je seznam předmětů, které byly při rekonstrukci využity. Jedná se o věcné důkazy, ale i makety předmětů a jiné předměty. Velmi důležitou součástí jsou i prohlášení o dobrovolnosti účastníků

¹²¹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 372

¹²² STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 214

se rekonstrukce aktivně účastnit, proto nikdo nesmí být k rekonstrukci násilím donucen. Popis místa, kde se rekonstrukce prováděla by měl být taktéž součástí úvodní části protokolu, stejně tak jako přesný čas, kdy se rekonstrukce konala. K této dvojici podstatných informací patří ještě shodnost podmínek místa rekonstrukce. Pokud byla provedena rekonstrukce místa, tak i ta musí být v protokolu zaznamenána.

Druhá část protokolu má popisní charakter, který se odráží i v jejím názvu. Jejím hlavním úkolem je tedy popis. Popis průběhu a výsledků celé rekonstrukce TČ. Popisovány jsou jednotlivé etapy rekonstruované situace, i rekonstrukce celkově. Jasný musí být především popis jejich pořadí a celkové návaznosti, ale i komentář, kterým subjekt rekonstrukce popisuje demonstraci. Slovní výklad musí obsahovat i otázky vedoucího rekonstrukce, stejně tak jako znalců, odborníků a obhájce. Popisná část by měla obsahovat zároveň i nové důkazy, které byly v průběhu rekonstrukce TČ zjištěny.

Závěrečná část protokolu o rekonstrukci trestného činu kromě námitek, připomínek a žádostí účastníků rekonstrukce obsahuje i přesný čas jejího skončení, stejně tak jako čas a místo, kde byl tento protokol sepsán. Mimo tyto základní údaje obsahuje také ustanovení o případných video i audio záznamech. Poslední náležitostí závěrečné části jsou podpisy účastníků, kteří svým podpisem stvrzují souhlas s protokolem.¹²³

4.5. Prověрка na místě

4.5.1. Pojem a základní charakteristika prověrky na místě

Prověрка na místě je specifická kriminalistická metoda, která je hojně využívána, pokud nastane situace, kdy je potřeba zjistit, z jakého zdroje či jakým způsobem vyslychaná osoba nabyla informace, které uvádí ve své výpovědi. Může se jednat o situaci, kdy se vyslychaná osoba přímo účastnila vyšetřované události, či ji pozorovala a dotčené informace jsou tak bezprostředně získané. V dalších případech se již nejedná o bezprostředně získané informace a jsou osobou buďto vymyšlené, nebo je získala z doslechu.¹²⁴

¹²³ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 122

¹²⁴ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 143

*"Prověrka výpovědi na místě je specifická metoda kriminalistické praxe, kterou se získávají kriminalisticky a právně relevantní informace srovnáním dříve učiněné výpovědi s momentální objektivní situací místa a na něm se nacházejících objektů přímo demonstrováných dříve vyslechnutou osobou."*¹²⁵

Prověrka na místě nemá sama o sobě originální charakter. Je tvořena různými prvky různých dalších vyšetřovaných metod, jako je rekonstrukce, rekonstrukce, výslech či vyšetřovací pokus. Na rozdíl od rekonstrukce se však při prověrce inkriminovaná situace neobnovuje, nýbrž se jen ověřují a upřesňují informace, které jsou obsahem výpovědi. Také je prověrka mnohem užším úkonem v oblasti obsahu informace, která se povětšinou dotýká jen jedné skutkové okolnosti, stejně tak jako v oblasti počtu účastníků, kdy prověrka je častokrát vykonána pouze za přítomnosti vyslýchané osoby, jejíž informace je ověřována. Stejně jako od rekonstrukce se prověrka liší i od vyšetřovacího pokusu, a to především tím, že nemá povahu experimentu a také tím, že se provádí jen a pouze na místě, kde se událost ve skutečnosti stala. Situace, která v době prověrky na místě se tedy nemění a využívají se pak podobné zejména časové podmínky.¹²⁶

Prověrka na místě je pak odlišná i tím, že vyslýchaná osoba, jejíž výpověď je zkoumána musí být u prověrky přítomna, což je stanoveno i zákonem, konkrétně ustanovením § 104e odst. 1 Trestního řádu. Odlišnost od výslechu pak vyplývá již z definice prověrky, jelikož výslech musí prověrce předcházet.¹²⁷

Subjekty, které se účastní prověrky na místě jsou rozděleny do dvou větších základních skupin. Jedná se o subjekty obligatorní a subjekty fakultativní. Mezi obligatorní účastníky patří zejména kriminalista, který má na starost vedení prověrky na místě, dále se jedná o osobu, jejíž výpověď byla motive pro provedení prověrky., dle zákona je obligatorním účastníkem také osoba nezúčastněná, která je v postavení svědka úkonu a dále také kriminalistický technik.

K fakultativním účastníkům prověrky na místě řadíme především specialisty, odborníky a znalce, kteří svými odbornými poznatky doplňují

¹²⁵ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 120

¹²⁶ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 147

¹²⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších zákonů

provedení prověrky.¹²⁸ Pokud by se jednalo o prověrku výpovědi osoby, která je součástí etnické nebo národnostní menšiny, má dle čl. 25 odst. 1 právo na jednání v úředním styku ve svém mateřském jazyce.¹²⁹ V tomto případě je tak nutné zajistit tlumočnicka, ten se však nemusí účastnit všech prověrek na místě a proto jej řadíme do fakultativních účastníků prověrky na místě. Pokud by se jednalo o prověrku na místě podezřelého, či obviněného, je taktéž prověřce přítomen i jeho obhájce. V některých dalších případech pak můžeme mezi účastníky řadit i státního zástupce nebo pomocné osoby.¹³⁰

4.5.2. Zásady prověrky na místě

Zásada dobrovolnosti se týká především osoby, na základě jejíž výpovědi se prověrka na místě koná. Nelze tuto osobu násilím nutit k tomu, aby identifikovala místa či předměty, kterých se týkají nesrovnalosti z její původní výpovědi.¹³¹ Vzhledem k tomu, že se na postup prověrky na místě dle § 104e odst. 2 TŘ přiměřeně užívají ustanovení o vyšetřovacím pokusu je tato zásada stanovena přímo zákonem a to konkrétně § 104c odst. 4 TŘ, který říká, že podezřelý, obviněný, poškozený a svědek s právem odepření výpovědi nemohou být násilím k výpovědi donuceni.¹³²

Zásada iniciativy osoby, která vykonává prověrku na místě vychází především z předchozí zásady dobrovolnosti. Iniciativa je základním prvkem, který dělá prověrku prověrkou, bez ní by totiž bylo absolutně nemožné prověrku provést. Vedení prověrky, které by muselo iniciativu osoby nahradit by zajisté způsobilo zkreslení výsledků a ty by pak byly nežádoucím způsobem ovlivněny a nebyly by objektivní a pro vyšetřování dále použitelné a správné. Iniciativa osoby při prověřce v sobě totiž skýtá nejružnější myšlenkové postupy, znalosti a vůli osoby, která je prověřce podrobena.¹³³

¹²⁸KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 75

¹²⁹ Ústavní zákon 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁰ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 14Č

¹³¹KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 75

¹³² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších zákonů

¹³³KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 75

V případě prověrky však nezáleží pouze na osobě, která je prověřce podrobena, ale také na činnosti vyšetřovatele. Ten musí mít k prováděnému úkonu velmi čilý a aktivní postoj, který spolu s jeho aktivní působením udává prověřce na místě tempo a styl provádění. V průběhu prověrky by se tato osoba měla zajímat především o porovnávání výpovědi, která byla spouštěčem pro danou prověrku a té situace, která se při prověřce doopravdy demonstruje. Pokud dojde k nějakému rozporu nebo nejasnosti, má vyšetřovatel podávat otázky a vyžadovat jejich objasnění. Zároveň může ustanovit nové důkazy, které z prováděné prověrky vystupují jako nová data. Dále je to právě vyšetřovatel, tedy policejní orgán, který zajišťuje ohledávání předmětů a míst, která s prověrkou a jejím průběhem bezprostředně souvisí.¹³⁴

Ostražitost, která se v zásadách objevuje zpravidla v těch případech, kdy se procesního úkonu účastní osoba, která nemá primárně zájem na zjištění skutkového stavu, nýbrž se jedná o zájem například na útěku nebo určitém získání svobody. Tato osoba musí být při takovém procesním úkonu hlídána specializovanými osobami, nejčastěji příslušníky Policie ČR. Jedná se o zásadu, která pokrývá nebezpečí toho, že takto zainteresovaná osoba se dokáže zmocnit situace a narušit nejen úkon prověrky na místě.¹³⁵

Účast svědka úkonu je podobně jako dobrovolnost dána trestním řádem, konkrétně § 104c odst. 3 TŘ věta první v návaznosti na ustanovení § 104e odst. 2 TŘ. Svědek úkonu je taková osoba, která je na daném procesním úkonu, v tomto případě prověřce na místě, osobou nezúčastněnou na trestním řízení. Tato osoba by měla být pro prověrku zárukou objektivnosti, správnosti a relevantnosti úkonu, potažmo celého důkazu.¹³⁶

4.5.3. Průběh prověrky na místě

4.5.3.1. Příprava prověrky na místě

Dobrovolný souhlas dříve vyslechnuté osoby, je primárním spouštěčem pro přípravu prověrky na místě. Příprava prověrky spočívá v první fázi v podrobné a

¹³⁴ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 143

¹³⁵ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0. str. 149

¹³⁶ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 340

důkladné analýze výpovědi a všech ostatních důkazů a materiálů, které byly v dané věci doposud dány dohromady. Na základě takové všestranné analýzy je potřeba následně sestavit několik bodů, dle kterých bude prověrka ve skutečnosti provedena.

Prvním takovým bodem, který patří mezi ty nejzákladnější je ustanovení tzv. taktické úlohy. Taktická úloha může mít mnoho podob. Mezi nejčastěji využívané patří například identifikace místa, důležitého pro vyšetřování a všech důkazů, předmětů a stop, které se na daném místě nachází. Další takovou taktickou úlohou může být zjištění či potvrzení toho, že osoba na základě jejíž výpovědi se prověrka koná, zná místo, které ve své výpovědi uvádí jako místo důležité pro vyšetřování TČ.¹³⁷

Dalším takovým prvkem přípravy je stanovení si cílů a závěrů, kterých má být právě provedením prověrky dosaženo. Zde je možno uvést příklad, kdy je prověrkou zkoumáno, zda ve skutečnosti reálně existuje místo, které je označeno výpovědí jako místo, kde se mohou nacházet důležité objekty či stopy.

Pravidlem, které je důležité při provádění prověrky dodržovat je doba provedení prověrky. Není dobré, aby se prověrka na místě konala příliš pozdě od okamžiku, kdy je proveden výslech a vznikne výpověď na základě které lze prověrku provést. Platí pravidlo, že čím kratší časové období mezi výpovědí a prověrkou, tím přesnější výsledky prověrky budou. Nejideálnějším stavem lze rozumět provedení prověrky na místě ihned po výpovědi osoby, záleží však na konkrétním případě, zda je takový postup možný.

Stanovení výchozího bodu prověrky a následně orientačních a uzlových bodů, které pomáhají následně se samotným provedením prověrky na místě. Pokud by však došlo k situaci, že za daných okolností nelze tyto body určit, je potřeba znovu osobu vyslechnout a její výpověď zkonkretizovat tak, aby se z ní tyto body daly vyčíst. Konkretizace také slouží k tomu, aby bylo možné na místě porovnávat skutečnou situaci se situací z výpovědi, to je však možné pouze tehdy, pokud není výpověď příliš obecná.

Neméně důležitou částí přípravy je i stanovení metody a způsobu dokumentace prověrky. Jedná se jak o dokumentaci průběhu úkonu, tak i

¹³⁷ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 76

dokumentaci výsledků. Základním a ze zákona povinným způsobem dokumentace je protokol o provedení prověrky na místě, ten však může být doplněn dalšími dnes již pro vyšetřování trestných činů typickými metodami dokumentace, jako je videodokumentace, fotodokumentace či audiodokumentace. Zvláštní metodou dokumentace je pro prověrku na místě plánek nebo mapa místa, kde se prověrka odehrává. Pro dokumentaci musí být ještě před zahájením prověrky zajištěny prostředky, stejně tak jako dopravní spojení a zajištění přesunu účastníku na místo provedení prověrky.

Samozřejmou součástí přípravy musí být taktéž ustanovení osob, kteří se budou prověrky účastnit. V současnosti jsou tito účastníci rozdělovány do dvou skupin – obligatorní a fakultativní. S účastníky pak souvisí i poslední bod přípravy prověrky na místě, který se praktikuje přímo před započítím samotného úkonu, a to je instruktáž účastníků. Instruktáž se provádí dle jednotlivých procesních postaveních účastníků a k různosti úkolů, které v průběhu prověrky na místě plní.¹³⁸

4.5.3.2. Průběh prověrky na místě z taktického hlediska

Každá prověrka na místě má své speciality a od ostatních prověrek se liší. Nejpodstatnějším faktorem, na kterém se zakládá taktika provedení prověrky na místě je procesní postavení osoby, jejíž výpověď je prověrkou zkoumána. Dále rozhoduje záměr, který je prověrkou sledován a cíl, kterého má být prověrkou dosaženo. Neméně důležitý je i profil místa, kde se prověrka koná, a především i konkrétní situace.

Z praxe vyvstává doporučení, že ideálním pro započítí prověrky na místě by mělo být prostředí příslušného policejního útvaru, který je na prověřce účasten. Je tomu tak především z praktického hlediska, kdy je na počátku zapotřebí provést několik především formálních úkonů, a to prostředí je k tomu téměř ideální. Formálními úkonu lze chápat například zdokumentování dobrovolného souhlasu osoby, která bude hlavním účastníkem prověrky, popřípadě jeho poučení o právech a povinnostech, které je z procesního hlediska celého trestního řízení velmi důležité.

Osoba, která dala dobrovolný souhlas k účastenství na prověřce a byla řádně poučena pak po pečlivém uvážení informuje vedoucího prověrky o místě, ze kterého je schopna se orientovat a ze kterého je nejefektivnější prověrku začít, může

¹³⁸MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika. 2.*, přepracované a doplněné vydání V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. str. 341

se jednat například o příchodovou cestu k místu. Takto označené místo osobou, jejíž výpověď je prověrkou zkoumána je chápáno jako výchozí bod prověry na místě.

Výchozí bod prověry může být stanoven několika způsoby v nejrůznějších situacích. Pokud by došlo k situaci, že osoba není schopna označit přesné místo jako ideální výchozí bod, avšak je schopna se pomocí své orientace na místo prověry dostat, chápe se jako výchozí bod útvar policie, kde proběhlo splnění formálních záležitostí na počátku celého úkonu. Výchozím bodem může být také místo, které je sice vzdálenější, ale nachází se v relativní blízkosti místa, kde má být prověra provedena. Tímto typem výchozího bodu je chápáno například vlakové nádraží, nebo zastávka autobusu. Z tohoto modelu se vychází v případě, že osoba nezná cestu na místo prověry z útvaru policejního orgánu, ale zná cestu právě z tohoto bodu, který je v určité vzdálenosti. Nejideálnější výchozím bodem je místo, které je v bezprostřední blízkosti místa, kde má být prověra provedena.

Po určení výchozího bodu dochází k uplatňování zásady iniciativy osoby, která je prověrkou, kdy je jí umožněno, aby se pohybovala takovým směrem, jaký uzná za vhodné pro provedení prověry a neměla by být ničím a nikým rušena, aby se mohla co nejlépe zorientovat v místě prověry. Tato osoba pak musí informovat o všech změnách, kterými místo prošlo od doby, kdy zde byla v originální zkoumané situaci. Následně pak zpravidla dochází k určení uzlových, jinak řečeno také opěrných a dále také orientačních bodů. Celé toto jednání by měla nezaujatě pozorovat nezúčastněná osoba a zároveň vyhodnocovat, zda je prověra prováděna v mezích zákona a na základě zásad, jednodušeji řečeno, zda je dodržována objektivnost, spravedlnost a dobrovolnost prověry při konání osoby, která je prověrce podrobena.

Uzlové body jsou takové body, které při inkriminované situaci hráli podstatnější roli v dané situaci. Jedná se o objekty, které jsou chápány jako tzv. mezníky, které odrážejí na daném místě průběh a etapy události, která je prověrkou na místě zkoumána. Orientační body, jak už z názvu vypovídá jsou body, které slouží při prověrce k orientaci, ale jsou taktéž velmi důležité. Jedná se například o rostliny, budovy nebo speciální prvky, které jsou pro dané místo typické, nebo naopak atypické, tudíž je poměrně jednoduché si je zapamatovat.

Prvek, který nesmí v prověrce na místě chybět je prověření, že osoba podrobující se prověrce skutečně zná místo, kde má úkon proběhnout. Opět vyzkoušený postup z praxe začíná uplatněním zásady iniciativy osoby a

dobrovolnosti, kdy je kladen důraz primárně na volné vyprávění této prověřované osoby, které musí dokázat znalost dotčeného místa. Následně je osoba vyzvána, aby postupně označila objekty, které mohou být ve spojitosti s vyšetřovaným případem důležité a vysvětlila jejich vztah k prošetřované události. Při sebemenších nejasnostech, nebo i pro upřesnění je osoba povinna odpovídat na otázky, které jsou jí pokládány, a to zejména v oblasti vzájemného vztahu daného předmětu, místa popřípadě činnosti, které osoba popisuje. Pokud by nejasnosti přetrvávaly, je možné vyzvat osobu k demonstraci. Posledním doporučením se týká prověrky, při které je potřebné přezkoumat více výpovědí od více osob. Takovou prověrku se doporučuje provádět s každou osobou zvlášť, nikoliv se všemi najednou. Takový způsob by byl nešťastný v mnoha ohledech, ku příkladu ovlivňování se navzájem, nebo rozptylování se.

Podstatnou činností v průběhu prověrky je neustále vyhodnocování a porovnávání výsledků s výpovědí, která se ověřuje. Stejně jako výsledky by měla být neustále vyhodnocována i kvalita a objektivnost průběhu prověrky na místě. Pokud by došlo k situaci, kdy je potřeba provést neodkladný úkon či opatření, která mají vliv na výsledek, nebo na nichž je výsledek závislý, musí být tento úkon či opatření provedeno ihned, pokud je to reálné. Pokud by nastal stav či situace, která by mohla vést k narušení, ohrožení nebo ztížení úkonu, měla by být prověrka okamžitě bez prodlení ukončena, aby nedošlo k narušení správnosti, a především objektivnosti výsledků. Ukončení bez prodlení, v tomto případě nepřímo obligatorně dáno zákonem musí být učiněno také, pokud osoba odmítne pokračování v aktivní účasti na úkonu. Činnost, která prostupuje skrze celý tento procesní úkon a je velmi důležitá z hlediska finální fáze hodnocení je dokumentace průběhu i výsledků prověrky.¹³⁹

4.5.3.3. Hodnocení prověrky na místě

Hodnocení prověrky, jakožto finální část patří k pravomocím a zároveň k povinnostem vyšetřovatele. Při hodnocení prověrky na místě dochází jak k vyhodnocování průběhu prověrky, tak i jejích výsledků. V případě prověrky na místě se hodnotí několik faktorů a zjištění. První skutečností, která je podrobena vyhodnocování je shoda mezi výpovědí, která byla podkladem pro výkon prověrky

¹³⁹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4. str. 77 - 78

a následnými výstupy z prověrky. Pokud by při vyhodnocení shod došlo k nesrovnalostem a byly by nalezeny některé rozdíly, je důležité, aby vyšetřovatelé vyhodnotily, jaké mají tyto rozdíly význam pro objektivnost a správnost, popřípadě jak se promítají do výsledků prověrky jako celku.

Závěrečnému hodnocení je podrobena i orientace osoby na místě, kde prověrka proběhla. Opět se jedná o znak správnosti a hodnověrnosti výsledků, které z prověrky vycházejí. Mimo zkoumání osoby, která je prověřce podrobena se v případě hodnocení průběhu prověrky zkoumají i pochybení osob, zejména z řad policejního orgánu, které prověrku konaly. V hodnocení nesmí chybět popis těchto chyb a jejich případný vliv na výsledky prověrky.

Výsledky jako takové jsou stejně jako u všech vyšetřovacích úkonů srovnávány s dokumenty, materiály a důkazy doposud shromážděnými. Konkrétně se zkoumá, zda na sebe nově zjištěné a staré důkazy navazují, doplňují. popřípadě zda se nevyklučují a také důvod tohoto vztahu. Hodnoceno je i dodržení cílů prověrky stanovených v její přípravě a vyhodnocení přínosu pro vyšetřování dané věci. Poslední věc, která by měla být taktéž vyhodnocena a souvisí s objektivitou a správností výstupů z prověrky je fakt, zda se někdo pokusil prověrku narušit, za jakým účelem a jaký vliv to na průběh a výsledky mělo.

Opět je důležité brát v potaz fakt, že každá prověrka na místě a každý případ je jedinečný a ukrývá v sobě nejrůznější nástrahy či složitou problematiku, se kterou se musí především vedoucí vyšetřovatel, který má provedení prověrky na starost vypořádat.¹⁴⁰

4.5.3.4. Dokumentace prověrky na místě

Poslední fází úkonu prověrky na místě je dokumentace, primárně zaznamenávána do protokolu, který se dělí na jednotlivé části. Podobně jako u předchozích forem dokazování je protokol o prověřce na místě rozdělen na část úvodní, popisnou a závěrečnou.¹⁴¹

Takový protokol je dle obecné teorie listinným důkazem. To však rozporoval Vrchní soud v Olomouci v rozsudku, který byl veden po spisovou

¹⁴⁰ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6. str. 149

¹⁴¹ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN isbn978-80-7408-175-0. str. 151

značkou 3 To 112/2015 ze dne 10. prosince 2015. Tento rozsudek tvrdí, že vzhledem k povaze protokolu prověrky na místě, kdy je sice sepsán, avšak prověrka samotná je doprovázena hojnými komentáři, vysvětlováním a popřípadě i demonstračními činnostmi, které doplňují, popřípadě mění předchozí výpověď osoby, která je prověřce podrobena, není možné považovat protokol o provedení prověrky na místě jako listinný důkaz, popřípadě věcný důkaz.¹⁴²

¹⁴² Usnesení Vrchního soudu v Olomouci, sp. zn. 3 To 112/2015 ze dne 10.12.2015

5. Závěr

Cílem této diplomové práce byla především práce s odbornou literaturou, kdy jsem se v průběhu psaní snažila především o komparaci několika odborných knih, monografií či učebnic. Dostí možná i kvůli tomu, že se v nejrůznějších publikacích překrývali autoři či spoluautoři, bylo vysvětlení problematiky často dosti obdobné a definice často totožné či alespoň podobné. Rozdíl však byl znatelný zejména v úhlu pohledu na stejnou problematiku. Největší rozdíl se mi jevil u publikace docenta Chmelíka a docenta Bruny, která se věnuje zvláštním formám dokazování především z pohledu trestního řádu a strohé paragrafy obohacuje o rozsáhlý aparát poznámek k jednotlivým ustanovením a u publikací Konráda, Porady a Strause, kteří se stejnou problematikou zabývají spíše z kriminalistického hlediska a doplňují tak teoretická zákonná ustanovení o poznatky, jak dané zvláštní formy dokazování provést v praxi. O atraktivitě problematiky zvláštních forem dokazování vypovídají i časté zmínky v odborných časopisech a člancích nejen na internetu.

Zároveň je dle mého názoru důležité zmínit, že kvalita a kvantita jednotlivých publikací se v případě problematiky zvláštních forem dokazování absolutně nevylučuje. Především prameny, ze kterých jsem čerpala do této diplomové práce jsou velmi čtivě, dle mého jak pro odborníky z oboru, tak i pro laickou veřejnost.

Ačkoliv jsou zvláštní formy dokazování využívány již mnoho let a jejich zákonná úprava, jakou známe dnes poměrně nedávno oslavila pomyslné dvacáté narozeniny, vyplývá z judikatury soudů posledních, že jsou stále v některých případech dělány základní chyby, které ve výsledku znevažují hodnověrnost důkazů nebo během jejich provedení došlo k porušení zásad a podmínek, které způsobují neplatnost rozhodnutí z nich vyplývající. Dle mého názoru je tedy důležité tuto problematiku neustále opakovat a otvírat ji v diskusích nejen v rámci studia na vysoké škole, ale i v rámci besed či školení pro příslušníky policejních orgánů, kteří právě tyto formy dokazování provádí a dostát tak přísloví, že opakování je matka moudrosti. Jedná se především o shora uvedené příklady, kdy tyto důkazy pro svoji chybnost nejsou využity. Jejich pořizování je nákladnou a náročnou činností.

Taktéž si myslím, že vzhledem k důležitosti zvláštních forem dokazování, které mnohdy přinášejí zásadní důkazy při vyšetřování, by bylo vhodné jejich právní úpravu rozšířit a věnovat jim z hlediska zákonodárství náležitou pozornost. Konkretizace některých sporných a často soudně řešených prvků by pak mohla přinést tížené ovoce ve smyslu upuštění od řízení zabývajících se touto problematikou.

Resumé

The topic of this thesis is „Special Methods of Evidence “. Special Methods of Evidence are very important part of Criminal Law especially for solving crimes on the territory of the Czech Republic. Those Methods are used in Czech Criminal Law for decades, but they were incorporated into the legal system until 2001 by Act No. 265/2001 Coll. which was an amendment of Act No. 141/1961 Coll. But the legislation of Special Methods of Evidence is still not too comprehensive and there are a lot of things to solve.

The aim of this thesis is to bring near this topic to non-specialist public but also draw attention to frequent mistakes which are made not only by police office. This thesis is also focused on comparison of textbooks and literature and their purport. These textbooks and literature were main resources for this thesis. In Czech books are definition and content of methods very similar and authors draw from each other and complete it with their own thoughts.

This thesis is divided into five chapters. The first chapter is an introduction where is introduced the topic of this thesis and there are my personal goals for this thesis. In second one is an explanation of terms Criminal Law and criminology and also of the relationship between them. Third chapter is generally about evidence, important principles, and elements of evidence. The longest one is chapter four because there is description of each Special Method of Evidence, specifically procedure, principles, legal conditions etc. In the very last chapter is summary of the whole thesis.

Keywords: Special Methods of Evidence, recognition, confrontation, reconstruction, investigation attempt, on-site examination, criminal law, criminology, evidence, principles.

Seznam použitých zkratk

- LZPS – Listina základních práv a svobod
- NS – Nejvyšší soud
- OČTŘ – Orgány činné v trestním řízení
- odst. - Odstavec
- OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí
- písm. - Písmeno
- TČ – Trestný čin
- TOPO – Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- TŘ – Trestní řád
- TZ - Trestní zákoník
- ÚS – Ústavní soud

Seznam použitých zdrojů

Literární a odborné zdroje

- DVOŘÁK, Marek. *Rekognice osob v trestním řízení*. Praha: Leges, 2022. Teoretik. ISBN 978-80-7502-532-6
- FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.
- CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9.
- CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0.
- JANULKOVÁ, K. *Rekognice*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, ISBN 978-80-7598-105-9.
- JELÍNEK, Jiří. a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0.
- JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Leges 2022. ISBN 978-80-7502-637-8
- KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.
- MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9.
- PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 9788-07-3807-412.
- PRERAD, Vladimír. *Vyšetřovací pokus - problémy a pochybení při praktickém provádění a jejich procesní důsledky*. Bulletin advokacie, 1997, č. 6-7, str. 56 – 57.

- PROTIVÍNSKÝ, Miroslav. Teorie a praxe kriminalistické identifikace formou rekognice. *Kriminalistický sborník*. 1984.
- STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6.
- ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7
- VYCHODIL, Miroslav. Rekonstrukce trestného činu. *Bulletin advokacie*, 1997, č. 8, str. 38.
- VYCHODIL, M. Rekonstrukce a vyšetřovací pokus. *Kriminalistický sborník*. 1958. č. 11.

Internetové zdroje

- VICHLENDÁ, Milan. *Kriminalistika*. Karviná: 2011 Střední odborná škola ochrany osob a majetku s.r.o.. Dostupné na: <https://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>

Právní předpisy a judikatura

- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších zákonů
- Ústavní zákon 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 3 To 112/2015 ze dne 10.12.2015
- Nález Ústavního soudu III. ÚS 528/06 ze dne 11. října 2007

- Nález Ústavního soudu III. ÚS 2062/15 ze dne 31.05.2016
- Nález Ústavního soudu II. ÚS 2016/20 ze dne. 15.04.2020